ВІСТІ КОМБАТАНТА

1

Ню Йорк 1965

ВІСТІ КОМБАТАНТА

УКРАЇНСЬКИЙ ВІЙСЬКОВИЙ ЖУРНАЛ

РЕДАКТОРИ: І. Кедрин-Рудницький, Олег Лисяк

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ: А. Валійський, Е. Шипайло, Ю. Лопатинський, Р. Купчинський, І. Носик

ВИДАВЦІ: Головна Управа Об'єднання б. Вояків Українців в Америці, Головна Управа Братства кол. вояків 1 УД УНА

СПІВУЧАСНІ: Братство Українських Січових Стрільців, Об'єднання к. вояків УПА, Броди-Лев, Інк., Українська Стрілецька Громада в Канаді.

Статті, підписані прізвищем, чи ініціялами автора не зажди відповідають поглядам Редакції.

Редакція застерігає собі право скорочувати статті і справляти мову.

АДРЕСИ ПРЕДСТАВНИКІВ

Австрія:
Dr. S. Naklowycz
Wien **XX**
Dresdnerstr. 124/III/19

Аргентина:
Fraternidad de los ex-comb.
de la 1 UD., Curapaligue 760,
Buenos Aires, **Argentina**

Канада-Схід:
Mr. S. Hulak
654 Lansdowne Ave.,
Toronto, Ont. **Canada**

Канада-Захід:
Mr. Lew Rudnyckyj
297 Chelsea Ave.,
Winnipeg 15, Man., **Canada**

Австралія: Fokshan Library & Book Supply, 16 W. Prospect Street, Glenroy, W. 9, Victoria, Australia

На N. S. W. *в Австралії:*
Mr. C. Mishchuk, 12 Victory St., Belmore N. S. W., Australia.

ЗДА й інші краї: **"VETERANS' NEWS", P. O. Box 1184, Church St. Station New York, N. Y. 10008, U.S.A.**

VETERANS' NEWS, by montly, published jointly by:
United Ukrainian War Veterans in America, Brotherhood of Former Soldiers of the 1 Ukrainian Division UNA in association with:
Brotherhood of Ukrainian Sichovi Striltsi, Former Members of the Ukrainian Insurgent Army, Inc., Ukrainian War Veterans' Association in Canada.
Insurgent Army, Inc., Brody-Lew Inc., Ukrainian War Veterans' Association in Canada.

Address: P. O. Box 1184, Church Street Station, New York, N. Y. 10008, U.S.A.

ВІСТІ КОМБАТАНТА

Рік 1965 Ню Йорк Ч. 1 (17)

З М І С Т

НА ПРЕСОВИЙ ФОНД ЗЛОЖИЛИ:

17.75 — О. і М. Шумиловичі, 12.45 — 1 УД УНА, станиця Ґаґґари. по 10.00 — Українська Стрілецька Громада, д-р В. Галан, ген. Валійський — збірка в Ню Гейвен, 1 УД УНА, Станиця Ютика, ОбВУА Балтіморе — замість квітів на могилу бл. п. Мельника. 7.36 — В. Гриньох. По 7.00 — Ст. Хомяк, д-р Р. Смик, Збірка у Вінніпеґу — О. Навроцький. По 5.00 — д-р К. Цеплий, д-р Й. Любчак, д-р Г. Політило, Ю. Лопатинський. По 4.00 – д-р В. Прокопович, Р. Юшкевич, Л. Винницький, А. Педа, Ю. Е. Ференцевич, Йо. Вишневецький (2.– і 2.–), О. Стеткевич (2.— і 2.—), М. Ґечило (2. – і 2. –). По 3.00 — І. Винник, Е. Куровицький. По 2.00 — А. Пахолок, П. Саламаха, д-р Ю. Кушнір, А. Заяць, А. Ільків, о. д-р В. Клодницький, д-р І. Козак, М. Прасіцький, П. Бакович, М. Чопик, М. Сірий, Л. Коник, В. Поземський, В. Леськів, П. Постолюк, д-р В. Онуферко, Й. Шеремета, д-р А. Хомин, Ю. Янів, П. Галан, д-р С. Горак, М. Савчин (1.— і 1.—), д-р В. Копач (1.— і 1.—). По 1.25 — А. Ратич, А. Гаркавий. По 1.00 — А. Бойко, В. Омельченко, О. Козловський, М. Бабій, М. Задорецький, д-р В. Бемко, М. Слюзар, І. Даньківський, Д. Т. Бенко, А. Кобаса, С. Кожухарий, В. Задорожний, І. Домбчевський, о. П. Маєвський, О. Бережницький, Й. К. Бережницький, І. Криловецький, К. Боднарук, І. Бровінський.

Олег Лисяк

Дивізіє, о, Рідна Мати

Не буде мабуть перебільшенням ствердити, що Дивізія і її вояки, мали найбільш „важке життя" із усіх наших реґулярних військових формацій у другій світовій війні, зокрема після її закінчення — хоч, може, це звучить як парадокс.

Вже самі метаморфози назовництва Дивізії від офіційної назви „СС стрілецька дивізія", через „Дивізію Галичина", „Ваффен Ґренадір Дівізіон — Ґаліціше Но. 1", пізніше 14 ґренадирська дивізія, далі „Українська Дивізія ч. 1" і — нарешті „Перша Українська Дивізія Української Національної Армії" — свідчать про хід існування цієї військової формації.

Існування Дивізії, починаючи від вишколу її вояків і старшин, розкинених по великій частині европейського континенту — від Піренеїв до Альп і Підкарпаття, і від Північного до Середземного морів і Грецьких островів (бо і тут побували дивізійники як кур'єри під час вишколу) — далі, через бойовий її шлях — від Підляшшя до берегів Адріятику, з центральним боєм Дивізії під Бродами — (найбільшою військовою операцією другої світової війни, що в ній брала участь будь-яка українська національна формація) — все це свідчить про доволі незвичайний перебіг існування цієї частини.

І нарешті, при самому закінченні бойового шляху Дивізії — прийшло завершення, яке поклало заключну печать на її існуванні і дозволило їй увійти в майбутні підручники об'єктивної історії як повноцінній одиниці українських національних збройних сил. Це завершення — це приїзд до Дивізії Начального Командира Української Національної Армії, генерала Павла Шандрука, переіменування цієї формації на частину Української Національної Армії і присяга Дивізії на вірність Україні, і закінчення таким чином дійового існування Дивізії як „1 УД УНА".

20 років минає від цих часів, коли у квітні 1945 року старшини 29-го полку, Роман Гавриляк і Роман Припхан, посередині „карре" сотень вояків, поклавши руки на гранатомет, повторяли за нашим капеляном, о. Михайлом Левенцем в присутності генерала Шандрука і його почоту, пам'ятні слова присяги на вірність Україні.

Закінчилася війна, але не настав мир. Почалося „палення чарівниць": репатріяційні комісії, дослідження, слідчі комісії, шукання за воєнними злочинцями, розшуки за „блютґрупою" під пахвами, обвинувачення у пацифікації Варшави, первісні заборони еміґрації, і т. д. З усіх цих розслідів ми вийшли чисті. Ніхто не зміг доказати нам нічого негідного чести вояка. Але залишилися запити: „Чи ми вас посилали?", залишилися злобні і іронічні уваги на тему „СС-ів", розважання рідних політиків і політиканів — одним словом повоєнний шлях великої частини вояцтва Дивізії був хіба трудніший ніж сама війна.

Цьому не було чого дивуватися і ми навіть не дуже дивувалися. „В перемоги сто батьків — поразка сиротою", каже пословиця і це пережили вже і інші перед нами, хоч може не в такій гострій і прикрій формі.

Першими, що подали нам помічну руку в нашому найважчому часі, були наші духовні кола, а зокрема Преосвященний Кир Іван Бучко, який першим явився в Ріміні. Це було, зрештою, згідне з тим, що діялося два роки раніше у Львові, коли Великий Митрополит Андрей благословив у неділю 18 липня 1943 року делеґацію старшин-добровольців, яка в числі дванадцять людей відвідала Святоюрську Гору. Кир Андрей сказав тоді: „Вертайтеся з далекої дороги . . . Ви від'їжджаєте з Рідної Землі у тяжкій хвилині, коли банди Ковпака переходять країну без спротиву сучасної влади". . . А трьома місяцями раніше, в четвер 28 квітня 1943, в Святоюрському Храмі відправив в намірені Дивізії, яку щойно проголошено, архиєрейську читану Службу Божу Єпископ Кир Йосип, тепер Їх Еміненція Кардинал Йосип Сліпий. Наші духовні провідники були завжди з нами — в час коли Дивізія поставала і в час наших боїв і в цей час, коли темні сили намагались нас знищити, після війни.

За останніх двадцять років багато змінилося у так званій „публічній опінії". Ми — як сказав колись сл. п. Любомир Ортинський „розколисали дзвін". Суспільність дізналася правду про Дивізію, довідалася — хто цього не знав, — що немає потреби соромитися її дій. Все те, чого не можна було сказати під час війни і під час „нюрнберзьких настроїв", було сказане впродовж останніх двох декад. Зрештою — не могло бути інакше. Заблизько була зв'язана Дивізія з нашим громадянством. Майже в кожного з Галицької України був в родині хтось зв'язаний з Дивізією — а багато залишилося на довгому шляху, на полях боїв від Лопатина і Бродів аж до Банської Бистриці, Гляйхенберґу і — нарешті у таборі полонених у Ріміні. Суспільство — те саме, що прощало нас весною 1945 року квітами — прийняло нас знову за своїх.

Правда — є ще деякі познаки суспільної „подвійної бухгалтерії". Коли треба дивізійників до громадської роботи — то, тоді ми найкра-

Павло Шандрук
Генштабу ген.-полк.

Історична правда про 1 УД і УНА

В деяких органах польської преси появилися атаки на мене за 1) незрозуміле для них вшанування мене польським орденом Virtuti Militari та 2) за те, що я ніби командував Дивізією СС „Галичина".

З огляду на те, що, на жаль, деяка частина і нашого громадянства ще й досі виявляє повну непоінформованість в тих справах, вважаю за доцільне подати через „Вісті Комбатанта" деякі вияснення. Очевидна річ, що ті вияснення не можна — навіть в найменшій мірі — трактувати за вияснення для польської, згаданої вище, преси, або для польського, поза Польщею перебуваючого громадянства, бо тут повинні би реаґувати відповідні польські поінформовані чинники.

Почну від справи постання та існування Дивізії „Галичина".

ще зорганізовані, монолітні, суспільно думаючі, жертвенні і дисципліновані і наш колишній старшина командує усіма — навіть американськими українськими ветеранами і то командує непогано, а наші колишні вояки і старшини з'їжджаються з цілої Америки і Канади, щоб в двадцяту річницю битви під Бродами засвідчити щераз свою громадську зрілість. Коли ж приходить до признання — то тоді з усіх організацій забувається — якраз — дивізійників.

Або — коли в Альманаху популярного канадійського тижневика в Торонті (зрештою, прихильного Дивізії), у довгому списку історичного календаря на всі місяці, в якому вичисляється навіть менші сутички інших формацій — нема у місяці липні згадки про бій під Бродами.

Але, як сказано — ми до всього привикли, дивізійна шкура тверда, витримала багато і ще більше витримає. Недаром казалось у нашій дивізійній пісні:

„Дивізіє, о, Рідна Мати — новітня Січ ти є для нас!
І треба, треба це нам знати, чого від нас жадає час!"

Наша життьова школа впродовж минулих 22 років була тверда. Але ми завжди робили те „чого від нас жадав час" і робитимемо це далі. То така була наука „новітньої Січі" — 1 УД УНА.

До організації Дивізії „Галичина" в окупованій німцями частині Галичини приступлено в березні 1943 року, коли для кожного не лише вояка, але й малоусвідомленого у мілітарних справах цивільного громадянина було цілком ясним, що Німеччина війну програла, бо німецькі війська перебували у безперервнім і безнадійнім дефензивнім відвороті.

Громадсько-політичну відповідальність за творення Дивізії перебрав формально Український Центральний Комітет, складений з відомих українських громадян та досвідчених ветеранів 1 світової війни. Частина з них увійшла до Військової Управи, що стала зверхнім адміністраційно-організаційним органом для Дивізії. Чи може будь-хто мати сумніви у тім, чи члени УЦК і ВУ знали про наставлення німецької верхівки та адміністрації на всіх землях України щодо майбутнього України на випадок перемоги німців? Певно, що всі вони були докладно обзнайомлені з політичними і територіяльними аспіраціями Гітлера та його ближчого оточення, що так виразно, без найменшого приховання імперіялістичних тенденцій, Гітлер проголосив в „Майн Кампф". Але не тільки вважали за доцільну вимушену обставинами свою співпрацю з німцями для зформування Дивізії, але для тої співпраці дали вже в критичнім часі гітлерівського панування в Україні свій громадський авторитет і своє ім'я. Нема необхідности довше і ширше виявснювати причини такого поступування тих українських патріотів — вони бачили, й навіть на собі досвідчили, майже 2-річне панування червоної Москви під час першої окупації москалями Галичини — 1939-1941. Реакція збоку населення Галичини на відозви про вступлення добровільців до Дивізії перейшла найбільш оптимістичні очікування — на рахунок передбаченого континґенту Дивізії коло 20.000, — зголосилося 80.000 добровільців. Бож населення Галичини, якому теж добре взнаки дався німецький окупаційний режим, мало нагоду порівняти його з методами московського окупаційного режиму і з двох лих вибирало менше, — в довір'ї до свого громадського проводу пішло з одним ворогом проти іншого, жахливого в своїм нелюдськім поведенні. Пішло проти москалів навіть, як бачимо з наведених цифер, з ентузіязмом. Психологічно зрозуміла реакція реваншу за дізнані духові, матеріяльні, фізичні та політичні кривди.

Мені не відомо, чи Військова Управа відчувала потребу й чи засягала була опінії знаних їй вищих українських старшин про доцільність формування в тім часі Дивізії, але з її політичних постулятів, поставлених німецькій адміністрації і німецькому командуванню та з її широко розповсюджених звернень-оголошень до українського громадянства виразно видно, що ВУ мала на увазі організацією Дивізії започаткувати творення української збройної сили для боротьби за українську

державність — в перспективі й проти обох окупантів. Слід підкреслити, що з погляду тодішнього мілітарного положення той час для такої акції був цілковито виправданий. Хоч Німеччина була побита, але в'язала московські сили, а Москва, ворог ч. 1 України, була дуже знесилена і могла продовжувати війну лише при надзвичайно видатній допомозі Аліянтів. Крім того рішальні в тій справі репрезентативні кола українського громадянства могли рахувати на те, що Альянти все ж, уже принаймні на підставі історії з Польщею, належно зорієнтовані в імперіялістичних інтенціях Москви, й приймуть з належною оцінкою зусилля українців. Ішлося не лише про українців, бо позбутися московської тиранії прагнули також інші підбиті народи — власне поляки, білоруси, балтійські народи, козаки, кавказці, туркестанці, татари. Отже, можна згодитися з тим, що час для можливої спільної з іншими народами боротьби за визволення з-під Москви був відповідний. А чи були інші можливості боротьби, як не поруч із німцями? Але, мабуть, оцінка положення не все була всестороння — бо не взято під увагу, що німці, йдучи за прикладом свого недавнього союзника москалів, не дотримають своїх зобов'язань ані приречень. А ними були: згода на формування в дальшому не менше 5 дивізій, українське командування в Дивізії „Галичина", взагалі цілком національний характер формації. Але, мабуть, найголовніше — чого не взято під увагу — що німці вже не могли мати достатньої кількости технічного і матеріяльного виряду для чужинецьких леґіонів. Крім того вони не мали довір'я до лояльности тих леґіонів і цілого населення взагалі з уваги на партизанський рух проти них (УПА), який вже розпочався. Але чи не були то наслідки їхньої політики в окупованих країнах?

Належить пригадати, що в складі німецького війська були вже національні формації інших народів, як, напр., латвійська бриґада генерала Бангерського, естонські батальйони, козацький кінний корпус генерала фон Панвіца, менші туркестанські, кавказькі, татарські відділи, а в 1944 мусіла співпрацювати з німцями польська Свєнтокшиська бриґада; була теж в складі німецького війська і російська бриґада Камінського. Нарешті з кінцем 1944 створено російську армію генерала А. Власова.

Чому українська Дивізія початково одержала назву „Галичина"? Очевидно, тому, що її формовано на терені Галичини і основний континґент Дивізії складали галичани. Але вже незабаром Дивізію названо: 14 ґренадирська дивізія зброї СС „Галичина". Причини цього, мабуть, треба шукати в тім, що всі чужинецькі леґіони приділено до „зброї СС". Тут слід звернути увагу на те, що ті леґіони, а зокрема Дивізія „Галичина" не були просто дивізіями чи бриґадами СС, але „зброї СС". Щодо Дивізії „Галичина", то це є цілком зрозумілим, бо

хоч майже на всі постуляти ВУ і взагалі українського представництва німці не тільки не реаґували, але просто перейшли над ним до порядку дня, то все ж мусіли були піти на деякі концесії в організаційних домаганнях, саме:

1. Дивізія мала католицьких і православних священиків, яких — як відомо — в німецьких СС-дивізіях бути не могло. 2. Дивізія мала свого представника Військової Управи в особі майора Д. Палієва, а по його смерті майора д-ра В. Макарушки. 3. Дивізія мала на лівім рукаві відзнаку „Галицького Лева". 4. Дивізійники-українці в службі і поза службою вживали своєї рідної української мови, лише командна мова була німецька. 5. Наставлення вояцтва Дивізії було цілком виразне, що видно було з тих написів-слоганів в українській мові на вагонах потягів, якими транспортовано Дивізію до місця концентрації для вишколення, або коли її було транспортовано до битви під Бродами — „Слава Україні", „За Україну" і т. д. 6. Дивізія не мала права носити на ковнірі відзнак „СС", які могли носити лише вояки з народів германського походження.

Щоб скінчити з справою національно-політичних підстав до сформування Дивізії, подаємо тут витяг з польської газети пера відомого польського діяча і міністра Ігната Матушевського — „Ґазета Польська", потім брошура під заголовком „Ганьба або Слава", видана в Єрусалимі у р. 1945, стор. 11 і 12:

„Ось арґументи, якими оправдували українці конечність військової співпраці з німцями: . . . „Ми не маємо іншого вибору. Нас чекає смерть зарізуваних баранів. Воліємо боронитися. Вигляди того, що чекає українців в Галичині, дає поступування москалів на Радянській Україні. Винищено там вже перед війною цілу інтеліґенцію, а всіх, що бажали хочби культурної автономії зіслано щонайменше на Воркуту. Сьогодні поведення Совєтів виглядає так, якби ходило про винищення самого українського племени. Екзекуції йдуть в мільйони. Ми змушені до позірної співпраці з німцями. Перш за все тому, що — як виявляється — й ви, поляки, мимо союзу з Англією і Америкою не маєте можливости перешкодити, щоб Совєти на польських землях не поводились, як найгірші варвари.

Отже, не думайте, що співпрацюємо з німцями для перемоги Німеччини. Просто не хочемо, щоб перемога Англії й Америки та Польщі над Гітлером застала нас у гробах. Тому будемо боронитись". . .

Це до відома польським патріотам і тим полякам з-під „нашого знаку". Напевно п. І. Матушевського не можна підозрівати в якихось специяльних симпатіях до українців.

Так постала „14 ґренадирська Дивізія зброї СС".

***

В днях 17-21 липня 1944 Дивізію, ще невідповідно вишколену вислано на фронт під Броди. Враз із іншими на тому фронті німецькими одиницями Дивізію розбили большевики, при чому Дивізія втратила около 70% свого складу. Коли німецькі вояки цілими частинами тра-

пили до полону, Дивізія билася так, що з майже повного окруження мусіла була пробиватися на південний захід і ворог не міг похвалитися, що взяв полонених зі складу Дивізії, хоч знаємо тепер зі спогадів різних большевицьких командирів, що вони всіми силами намагалися оточити і не випустити Дивізії з своїх рук. Розбиту Дивізію після того, як вона вирвалася з окруження, скеровано для переорганізування і поповнення на Чехословаччину і частинно до південної Австрії для оборони німецького запілля перед Тітовською партизанкою.

Отже, категорично стверджуємо, що ані перед битвою під Бродами, ані тим більше після тієї битви, зокрема в часі, коли почалося повстання у Варшаві 1 серпня 1944 (себто в 10 днів після Бродів) ані одного окремого вояка, ані звичайно якогось відділу зі складу Дивізії у Варшаві не було. Дивізія мала чисто польове німецьке умундурування того кольору, що носили німецькі СС. Ми хотіли б бачити вірогідні документальні докази того, що українці, а не „українці" були не то у Варшаві, але десь взагалі у Польщі та виступали поруч з німцями проти поляків.

Треба тут зазначити, що українське громадське представництво, відповідальне за організацію Дивізії, категорично застереглося перед німецькою адміністрацією проти евентуального уживання Дивізії чи її відділів будь-де на фронті проти Альянтів. Німці того застереження не порушили. Відомо, що на Західньому фронті були частини і поодинокі вояки, що носили на рукаві на блакитному щиті літери — „У(країнське) В(извольне) В(ійсько)", але, мабуть, серед тих УВВ-ків, насильно втілених до німецького війська, вже так багато українців не було. Одного разу на запитання при нагоді скероване до кількох таких УВВ-ків, чи вони українці і звідки походять, вони відповідали: „какіє ми украінци — ми калужскіє; вот нас взялі і приказалі одєть еті букви, вот і носім".

Українців з волі їх і з неволі уживано німцями більше для допоміжньої служби при охороні залізниць, складів тощо.

Політичні антаґонізми процвітали, навіть у гостріших формах, поміж народами високої культури, як, напр., Ірляндія, Англія, Чехія і Словакія, Італія і Франція. Але скрізь у світі, де приходило чи приходить до національно-політичного визволення, свідомість цілей і обставин має продиктувати оцінку можливостей, власних спроможностей, мусить допровадити до віднайдення шляхів для здобуття в певних відповідних формах і в певних нормах державної незалежности. Не раз говоримо, але все забуваємо, що минуле є наукою для майбутнього. Тим більше, що тепер те майбутнє закрите тяжкими хмарами непроглядних політичних перспектив, затьмарюваних цілево біжучою штучно створюваною дійсністю. Чи не на довгі роки? Здається, що єдиною

зіркою в тих хмарах туману могло б бути бажання і прагнення знайти досить сили всенаціональної волі, принаймні в провідних колах, до поєднання зусиль — на основі взаємного пошанування — з метою бодай приготовити ґрунт до реалізації своїх політично-національних прагнень. Напевно спільні зусилля сотки мільйонів підбитих, чи поневолених народів не можуть піти намарне, мусять принести позитивні наслідки.

У висновках в справі постання Дивізії „Галичина", в концепції її політично-громадського проводу і в настроях мас самого вояцтва належить просто бачити зрозуміння прагнень і використання ситуації для продовження боротьби Українського Народу за відновлення своєї державної незалежности.

Але теж не можна оминути і загально-політичних висновків, бо долю України і інших народів можна було вирішити лише в комплексі міжнародних політичних рішень, зрештою передбачених в проголошеній на нараді в Казаблянці та потім неодноразово підтверджених, а ніколи не виконаних постанов т. зв. „Атлянтійської Хартії".

Якщо б провідні німецькі кола — Гітлер з його необмеженою владою — мали трохи глузду в голові, то під кожним поглядом в їхніх інтересах лежало допомогти всім поневоленим Московщиною народам визволитися, бо тоді Німеччина мала б повні можливості використати в спосіб джентельменської пресії всі натуральні, для неї так необхідні засоби існування. Й не відомо, як могла б поточитися далі війна. Реалістичне, забезпечене умовами, потрактування Німеччини з боку Альянтів з Польщею включно могло б довести до компромісу на Заході. Й тоді найбільшим осягненням 2 св. війни могло б бути остаточне впакування Московщини в її етнографічні межі й не було б тепер поділу Німеччини на дві частини, опанування та політичного здеформування Польщі, Чехо-Словаччини, Мадярщини і т. д. Захід матиме ще безконечні та безнадійні турботи з ситуацією, яку сам створив.

Міг би мати Захід ще й іншу догідну перспективу навіть при умові мілітарного розгрому Німеччини — не підпорядкуватися домаганням і ошуканчим запевненням Сталіна (Тегеран, Казаблянка, Ялта, Потсдам). Тепер бачимо, що не тільки короткозорість політиків вільного світу, але співіснувальна концепція Ф. Д. Рузвелта та всіх інших його дорадників довели вільний світ до повної капітуляції перед Сталіним, який добре розумів, чого хоче, й бачив, що багато може. Для кожного обсерватора, стороннього але обізнаного з тактикою Московщини під Сталіним, було ясним, що він не мав найменших можливостей замирення з Німеччиною, чого так безпідставно ніби побоювався Ф. Рузвелт. Тогочасна мілітарна ситуація обох противників була така, що жоден з них не міг би піти на замирення, бо це була б капітуляція, себ-

то повна політична катастрофа. І цього з великою непоправною шкодою для себе, для цілого світу не могли зрозуміти і не бачили короткозорі, дуже обмежені „великі" Заходу і тепер зібрали жниво, що його посіяли.

Знов же в деяких органах нашої преси появилися писані з авторитетним апломбом статті людьми, що до справ Дивізії жодного відношення не мають та її духа і всіх зв'язаних з її творенням обставин не знають, але вважають себе за компетентних про Дивізію виписувати різні речі. І так, один з тих авторитетів пише: „ . . . Кров молодих вояків зобов'язує таки до вияснення фактів. Хто післав їх під Броди? Третій Райх, Франк, Вехтер? Кубійович? Паліїв? Ще живучі дивізійники хотіли б знати правду . . ." Треба вважати, що це наївно-демагогічне запитання в порожні. Бо ж відповідь на це може бути одна — дивізійники знають „правду". А тою правдою — так видається — є: ідеться до війська не для того, щоб парадувати в уніформі! Та ще й під час війни! Кожний вояк, охочекомонний чи законом даної держави до військової служби покликаний, знає, що нема забави у військо, але є обов'язок повсякчасної готовости до смерти. Це проста справа — замість ставити такий запит, треба звернутися до соток старшин і вояків Дивізії, звичайно, тих інтеліґентних, що є в стані дати мериторичну відповідь, і їх запитати: „А чому ти пішов до Дивізії?" Бо ж „Броди" були нормальним вислідом формування чи теж вступу до Дивізії.

***

Тут треба дещо вернутися до кінця 1944. Перед відповідальними провідними особами різних національностей постає проблема деклярятивного вияснення свого положення — вияснення, чим була подиктована конечність іти поруч із німцями в боротьбі проти російського імперіялізму та з'ясувати, чи нема перспектив на те, щоб здобути зрозуміння та можливо й підтримку збоку переможних Альянтів для осягнення своїх національно-політичних цілей. Безпосереднє завдання полягало в тому, щоб поінформувати Альянтське Командування про ціль існування в складі німецької збройної сили національних формацій та забезпечити членам тих формацій відповідне позитивне трактування.

Мабуть збоку певних — протигітлерівських — німецьких кругів теж вийшла ініціятива якщо не перекреслення, то бодай політичного зневтралізування попередніх німецьких імперіялістичних тенденцій щодо Сходу Европи. У зовнішній формі інтенції збіглися — мало б прийти до створення на терені Німеччини національних комітетів. Це був у часі кінець 1944 і початок 1945.

Треба зазначити, що створення національних комітетів натрапляло в першій мірі на, так би сказати, внутрішні труднощі. Хто хотів би піднятися політично неясної та впрост небезпечної ролі очолення та-

ких комітетів, коли ще існувала необхідність співпраці з німцями в тій чи іншій формі? Для українців справа представлялася з одного боку найбільш небезпечно, але з другого — стояла в проблемі політичної консолідації та спільної відповідальности. Бо представництва майже всіх інших народів — білорусів, козаків, грузинів, горців Кавказу, татарів, туркестанців тощо — проголосили готовість створити свої національні комітети в залежності від того, коли і як постане Український Національний Комітет. В історичній правді перебіг договорення спочатку Уряду УНР з націоналістичними угрупуваннями, а пізніше, коли одна з тих партій відсепарувалася від тої акції, договорення визначних представників українського громадянства про визначення кандидата на Голову УНК довело до того, що Комітет було остаточно складено під час наради у Ваймарі в днях 12-14 березня 1945 в складі: Голова — генерал П. Шандрук (стара еміґрація), 1-ий Заступник Голови професор В. Кубійович (Галичина), 2-ий Заступник Голови адвокат доктор О. Семененко (нова еміґрація) і Секретар інженер П. Терещенко.

Вже з датою 12 березня 1945. Німецький Уряд визнав УНК і видав таке листовне освідчення (подаємо в перекладі):

Райхсміністер Альфред Розенберґ — Берлін, 12 березня 1945

До Пана Генерала Павла Шандрука
Берлін-Шарлотенбурґ, Кант-Готель

Щоб у рішаючій фазі війни проти большевизму і для правдивого народного впорядкування Европи всі протибольшевицькі національні сили могли стати до чину, визнаю в імені Німецького Уряду покликаний Вами до життя діючий орган українського національного представництва під назвою Український Національний Комітет.

Стверджую:

1. Що Український Національний Комітет як єдиний представник українського народу, є визнаний Німецьким Державним Урядом.
2. Національний Комітет має право своє наставлення до майбутнього України заступати, та у відозвах і маніфестах проголошувати.
   Я заступатиму справу після остаточного вияснення, щоб усіх українців, які перебувають в складі німецьких збройних сил зібрати разом для створення української армії визволення.

(– –) підписав Розенберґ

Майже одночасно визнано національні Комітети інших вже згадуваних народів, з якими УНК обмінявся зв'язковими представниками.

До роботи було дуже багато, але її можливості і наслідки залежали від того, яку дійсність для неї створять німці. В цілій справі нашого й усіх інших національних Комітетів з німецького боку відіграли: професор д-р Ф. Арльт, професор Ґ. фон Менде, генерал Ф. Вехтер, які за силою ще існуючих в Німеччині „гітлерівських" обставин мусіли були шукати опертя на цілому ряді вищих протигітлерівських німецьких

кругів. Їм вдалося втягнути в цю акцію: генерала Е. фон Кестрінґа (командувач всіх ненімецьких військових формацій), державного секретаря барона фон Штеенґрахта (заступник Рібентропа), професора В. Маркерта, полковника Г. Шпармана, полковника Г. фон Герварта (тепер амбасадор Німеччини в Англії). Крім того їхню акцію протеґували міністер А. Розенберґ і генерал Г. Берґер (заступник Гімлера) — з ними я мав можливість відбути конференції. Від представників інших національних Комітетів я мав, передусім у своїх домаганнях до представників німецької влади, повну беззастережну підтримку, зокрема від грузинів — д-ра М. О. Кедії, д-ра С. Кордзаї, князя Маґалова, д-ра М. Алчибаї, генерала О. Захаріядзе (з яким знався ще з Польщі); від козаків, від генерала В. Глазкова, генерала О. Краснова мол.; від білорусів, від президента Р. Астрауського, від горців Кавказу, від князя Кабарди Тамби, інж. Б. Бічатті; від вірмен — д-ра А. Авеґіяна і т. д.

Передусім треба було довести до відома широких мас українського громадянства і вояцтва, що покликано до життя УНК, з'ясувати, яку політичну ролю він має і може відіграти, які ставить собі завдання. З усіх закутків ще зайнятих німцями територій сотки телеграм і телефонів про повне підпорядкування. Бо декларацію УНК і відозви до громадянства та вояцтва швидко надано по радіо. Тут все ж здається доцільним навести витяги з деяких документів, проголошених УНК.

Декляpація Українського Національного Комітету

(З огляду на брак цієї Декларації в архівах подається її в повному тексті)

Український Національний Комітет постав з волі Українського Громадянства, що перебуває в Німеччині і союзних з нею країнах.

Створення Українського Національного Комітету є новою сторінкою в житті українського громадянства, що глибоко просякнуте любов'ю до Рідного Краю і хоче бачити його вільним від окупантів.

Тому УНК приступає до створення Української Національної Армії, що має відновити боротьбу за українську державність.

УНА, в українській уніформі, під українським національним прапором, освяченим попередньою боротьбою, під українським командуванням перебуватиме під ідеологічним і політичним проводом УНК. УНА буде складено передусім з тих українців, що є в складі німецької збройної сили та в інших військових та поліційних формаціях.

Довгі роки життя в чужих кордонах, що ділили Край, витворили різницю в ідеї й чині. Це мусить зникнути в нашім спільнім марші до спільної мети. УНК хоче приспішити процес об'єднання українських душ.

В своїй діяльності УНК буде співпрацювати з Національними Комітетами інших народів, поневолених большевиками, що теж боряться за свою свободу і незалежність так як ми.

УНК зобов'язується виконувати свої обов'язки на користь українського громадянства якнайкраще.

Це напевно буде осягнено, якщо кожний українець віддасть всі сили для спільної боротьби за спільну перемогу.

Постій, 17 березня 1945.

Підписали: (—) Павло Шандрук, Генер. Штабу, Генерал-Пор.; (—) проф. д-р В. Кубійович; (—) д-р Олександер Семененко; (—) інж. Петро Терещенко

Вже на цьому місці вважаємо за доцільне підкреслити, що в Декларації ані одним словом не було згадано про взаємовідношення УНК до німців, хоч звичайна куртуазія цього вимагала. Але, укладаючи цю Декларацію, я мав на увазі лише і виключно українські інтереси в ближчій та історичній перспективі.

Щодо взаємин з Російським Національним Комітетом, очолюваним ген. А. Власовим, то цю справу я докладно висвітлив у своїх спогадах Arms of Valor і в ряді статтей — між іншим в „Розбудові Держави" ч. 3/14 з 1954.

З боку німців був виразний тиск, щоб порозумітися з ген. Власовим. Теж і наші партійні кола при виготовленні проєктів меморіялу про УНК для німців уважали за можливе в тих своїх проєктах — які я зберіг — стверджувати необхідність співпраці „з ген. А. Власовим". Я такі постуляти цілком зіґнорував і в остаточній редакції меморіялу навіть не згадав про К(омітет) О(свобожденія) Н(ародов) Р(оссії) ані про генерала Власова, спроваджуючи проблему до „Російського Національного Комітету" з яким „можемо співпрацювати як рівний з рівним".

НАКАЗ
ВІЙСЬКУ І ФЛОТІ УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНЬОЇ РЕСПУБЛІКИ
Ч. 8
15 БЕРЕЗНЯ 1945
§ 1
ПО ҐЕНЕРАЛЬНОМУ ШТАБУ

Генерального Штабу Генерал-Поручника Павла Шандрука призначається Командуючим Українською Національною Армією з днем 15 березня 1945 р.

Підписали: (—) Андрій Лівицький, Головний Отаман; (—) М. Садовський, за Міністра Військ. Справ; (—) А. Носаченко, Підполковник

ПОСТАНОВА Ч. 2 ПРЕЗИДІЇ УНК

Президія УНК у повному складі рішенням з дня 17 березня 1945 призначила Генерального Штабу Генерал-Поручника Павла Шандрука Командуючим Українською Національною Армією.

Постій, дня 18 березня 1945.

За Президію УНК: (—) Професор д-р В. Кубійович; (—) Д-р О. Семененко; (—) інж. П. Терещенко.

8 квітня 1945 в органі УНК „Голос — Українські Вісті" ч. 20/226 видруковано Відозву УНК до Українського Громадянства та Відозву Командуючого Українською Національною Армією до Українських Вояків. Зміст відозв подаємо у витягах:

ВІДОЗВА УНК ДО УКРАЇНСЬКОГО ГРОМАДЯНСТВА

На протязі тисячолітнього політично-державного існування Український Народ виявляв завжди непереможну волю і самопосвяту до оборони своєї Батьківщини-України, до утворення своєї державної незалежности. Одночасно творчий геній Українського Народу потрапив піднести українську державу до найвищого ступіня міжнародньої вартости політичної, культурної та суспільно-громадської і зробити її нераз зразком для інших народів. Так було за часів княжих, так рівнож було за часів славних наших гетьманів Богдана, Дорошенка, Мазепи...

В новітніх часах Український Народ знов твердо і непохитно заявив про свою волю відновити своє політично-державне життя... Протягом чотирьох літ батьки і брати наші боролися за свою і нашу волю. Перемогла нас підступна обіцянка ворога створити новий національний та соціяльний лад на своїх і наших землях. Цьому повірила змучена світовою війною та визвольною боротьбою частина Українського Народу. До тої перемоги ворога спричинився також брак необхідних для провадження війни технічних і матеріяльних засобів... Жорстоко хазяїнував ворог на нашій землі. Але кращі сини України, кращі сини Українського Народу на Рідній Землі незабаром переконалися, що приніс ворог Україні. Він приніс колгоспне кріпацтво для селянина, неволю для робітника, льохи черезвичайки, Соловки і Сибір для українського інтеліґента. ... Коли тепер почалася нова світова війна, большевики в перших рядах послали на смерть за себе українців, щоб знищити їх, щоб позбутися тих, хто не хоче підпорядкуватися їхній волі... Всі ті мільйони українців повинні пам'ятати, що поворот на Рідну Землю є можливий тільки зі зброєю в руках, що добровільно ворог з нашої землі не уступить... В нашій спільній боротьбі ми з подякою приймаємо допомогу Німеччини на умовах, що випливають із засади взаємного пошанування національної гідности та признання суверенної незалежности Української Держави...

Основним завданням своїм, якому повинні бути підпорядковані всі інтереси громадянства в цілому і особисті, УНК вважає творення Української Національної Армії та співдію її зі всіма національно-політичними силами, які вже провадять боротьбу проти червоних...

Здійснення важливого в своїй актуальности завдання в обставинах сучасного напруження воєнних подій може створити підстави для праці законного Уряду України над розрішенням проблем по:

забезпеченню державного ладу і організації державного та суспільного впорядкування всіх умовин життя,

приверненню всім верствам Народу приналежних їм прав на власність,

всебічному розвитку національної культури,

забезпеченню цілковитої рівноправности...,

забезпеченню утримання на старість...,

забезпеченню свободи релігії, слова, друку, зборів тощо,

знесенню раз на завжди штучного поділу України створеного через розподіл України поміж сусідами.

усталенню добросусідських взаємин зо всіма народами, які пошанують нашу державну незалежність...

УНК є свідомий своєї великої відповідальности... свідомий великих труднощів... він бачить, що можливості розгорнення його праці є дуже обмежені... у ваших руках спочиває можливість визброєння УНА... Українські Вояки! До вас звертається з окремою відозвою ваш командуючий Генерал Павло Шандрук... його наказ для вас, то є наказ УНК... Нехай живе Українська Самостійна Національна Соборна Держава!

Підписали: Павло Шандрук, Генер. Штабу Генерал-Поручник; професор д-р В. Кубійович; д-р Олександер Семенко; інженер Петро Терещенко.

Українські Вояки!

Ви віддали вже все, що людина може віддати найдорожчого на боротьбу з ворогом – родину, життя, майно враз із рідною хатою...

Українська Національна Армія, про що Ви вже знаєте з Декларації УНК, має одне завдання — боротьбу за Народ, за власну суверенну державу. Червоний ворог несе смерть і знищення. Він шукає перш за все тих, що не зігнули перед ним голови, бо вони для нього страшні силою свого духа, своєї віри в перемогу...*).

Мусимо перед цілим світом довести свою політичну і громадську карність, повсякчас бути готовими нести жертви життям, кров'ю, майном... До боротьби і перемоги!

(—) Павло Шандрук, Генер. Штабу Генерал-Поручник

Зі змісту всіх вище наведених документів видно, що в жоднім з них нема найменшої згадки про будь-які зобов'язання відносно Німеччини, а навіть про співпрацю на полі мілітарному, хоч в практичній дійсності це було само собою зрозуміле, бо ж звідки ми могли дістати зброю та весь необхідний виряд. З них теж видно, що УНК стверджує необхідність боротьби з усіма окупантами України.

Несвідомим необхідно вияснити, що:

1. Організацією збройної сили — якщо вона справді має існувати в державному маштабі, а не бути „махнівщиною" — мусить зайнятися якийсь вищий військовий орган, не командир сотні, ані навіть дивізії; той орган розпічне свою діяльність з призначення командира формації та необхідних допоміжних для нього сил і засобів;

2. В нашім випадку зорганізуванням вже існувавших в німецькій збройній силі українських більших і менших частин і об'єднанням їх у вищі одиницю чи формацію не займався ані генерал Фрайтаґ, ані генерал Вехтер; організацією Дивізії „Галичина" займалася Військова Управа; організацією УВВ, запасних полків, протилетунських відділів, жандармерії з українців перед тим, як постали УНК і Штаб УНА, зайнявся, очевидно, якийсь вищий німецький військовий орган. Об'єднання їх і організування нових формацій в УНА було ціллю і завданням Командування УНА;

3. З політичних міркувань, щоб позбутися політично неподільної та шкідливої приналежности, в першу чергу Дивізії „Галичина", до зброї СС і організаційної залежности від німецького командування, необхідне було заснувати УНА — треба було щоб **політичну відповідальність** перебрав на себе якийсь вищий орган, **а не несли її безпосередньо вояки**; крім того Дивізія „Галичина" в цілості та всі інші групи і формації, складені з українців (щераз підкреслюю — з волі чи з неволі), якщо б не було УНА, були б просто частиною німецької збройної сили

*) Порівн.: С. Петлюра, Є. Коновалець, Т. Чупринка, Л. Ребет, С. Бандера.

зате Армія могла б бути силою політичних і мілітарних обставин декларативно в союзі з німцями для боротьби проти ворога за власні і тотожні інтереси; було, мабуть, цілком ясним для того, хто перебрав на себе таку відповідальність, що він мав очікувати найгірших для себе наслідків; відповідальність треба було перебрати, бо з хвилиною окупації большевиками Галичини закінчили своє існування УЦК і Військова Управа;

4. З заяви німецького уряду видно, що його міністер розумів конечність поєднання всіх перебувавших в складі німецької збройної сили формацій, частин та навіть поодиноких вояків в одній „українській армії визволення", може навіть не в інтересі самої Німеччини — розумів, що УНА мусить постати; на жаль, цього навіть досі після безлічі різних публікацій дехто не може зрозуміти; з наказів Головного Отамана і Військового Міністра теж добре видно, що вони бачили конечність покликати до життя УНА; теж це розуміла Президія УНК — Декларація і Постанова ч. 2.

Для більшого зрозуміння проблеми організації війська можна навести звичайний приклад організації фабрики чи якогось іншого підприємства. Хтось задумує заснувати фабрику — сам, якщо фахівець з тої ділянки, або запрошує кандидата на керівника фабрики, який спільно з архітектом укладає плян будови. Мабуть вже після скінчення будови набирається робітників, але не навпаки, себто раніше набивається робітників, а потім будується фабрику. Адже будова війська є проблемою, мабуть, значно більше скомплікованою як будова фабрики, бо у війську треба мати діло з живою людиною, її психічно-духовими інтересами, її фізичними потребами і можливостями.

Відразу після проголошення Декларації та Відозви розпочинається формування 2 УД (спочатку під назвою Протипанцерної Бриґади), командиром якої призначаю генерала П. Дяченка (тоді полковника). Формування Дивізії закінчено на протязі вийнятково короткого часу, бо Дивізію поповнено вояками-українцями з совєтських полонених, яких німці вживали до організації протипожежних команд в Берліні та околицях, себто людьми військово вишколеними. Дивізію формувалося в м. Німек під Берліном і відведено їй прегарні бараки. Дивізія складалася, з огляду на спеціяльне її призначення з 3 куренів, разом на 1.900 людей. 28 березня Дивізію, у виконанні інтенцій про цілковите політичне і адміністративне відсепарування УНА від німецької збройної сили, заприсяжено о. мітратом Білецьким на вірність Українському Народові й Українській Державі — мабуть щось коштувало, щоб поставити німців перед фактом такого акту. Це була перша українська в чужій державі формація, що присягала під українським національним прапором, (див. Arms of Valor ст. ст. 227-248).

В міжчасі разом з д-ром Арльтом я відвідав командуючого Середньою Групою Німецьких Армій в Чехії фельдмаршала Г. фон Шернера і просив його прийняти Дивізію до складу своєї Групи та в міру можливостей не вживати її аж до часу, поки буде освоєна з умовинами фронту та буде остаточно відповідно озброєна. Фельдмаршал погодився і визначив цілком відповідний тиловий район до закватерування і приділив Дивізію до панцирного корпусу генерала графа Г. фон Штрахвіца, якому я теж склав візиту і який на моє прохання справді подбав про належне забезпечення Дивізії та відповідно потрактував її. Генералові П. Дяченкові я дав інструкцію всіми можливими способами уникати втягнення Дивізії в бойові дії аж до відповідного одержання дальших інструкцій від мене. Дивізію 11 квітня вже перетранспортовано до району призначення.

На протязі 10 днів зформовано (24 березня — 5 квітня) Бриґаду Особливого Призначення (парашутну) з того самого континґенту полонених вояків-українців, командиром якої призначено отамана Т. Бульбу-Боровця. Бриґада складалася з 2 куренів, разом коло 400 людей. Її теж перетранспортовано до Чехії. Там вона мала закінчити своє вишколення, але передбачалося вжити її вразі потреби як піхотну частину.

Зголосила свою приналежність до УНА Бриґада Вільного Козацтва під командою полковника Терещенка в складі номінально біля 350 вояків. Її теж перетранспортовано початково до Чехії.

Телефонічно зголосив мені своє повне підпорядкування командир 281 запасної Бриґади полковник Ф. Гудима, вона стояла залогами в різних містах Данії в силі біля 5.000 людей. Полковник Ф. Гудима просив про негайне перетранспортування Бриґади до району формування УНА.

Так само зголосилися 2 полки в Голляндії і Бельгії, разом біля 1.000 вояків, що несли там охоронну службу.

Безпосередньо я особисто відвідав кілька груп протилетунської оборони в районі Берліну і проголосив їм, що від тої хвилини вони належать до УНА. В тих протилетунських батеріях було понад 250 наших хлопців і дівчат. Манускрипт проф. Т. Білостоцького про ті батерії я передав до Редакції „Америки".

Зголошувалися з різних кінців Німеччини відділи жандармерії.

Я носився з думкою, щоб, коли час і обставини на це дозволять, сконцентрувати всі формації УНА в Австрії, десь недалеко від фронту, що його тримала Дивізія „Галичина".

За підрахунками генерала фон Кестрінґа в німецьких збройних силах було понад 220.000 вояків української національности, які вже формально, хоч ще не фактично мали увійти до УНА.

***

7 квітня, коли вже большевики опанували східні передмістя Берліну, я з доктором Ф. Арльтом через Прагу виїхав до Дивізії, що тримала фронт в районі Фельдбаху в Австрії.

В Празі я конферував з професором Р. Смаль-Стоцьким і через його законспіровані зв'язки вдалося подати до відома Альянтів про УНК і УНА. Після капітуляції Німеччини, коли рішалося долю Дивізії й довелося шукати контакту з командирами наступаючих англійських дивізій, виявилося, що заходи проф. Р. Смаль-Стоцького були доцільні.

18 квітня я дістався до м. Фелькермаркт після дуже утяжливої дороги через Альпи. Там стояв запасний полк. Першим, кого я стрінув, був сотник д-р М. Малецький, він був дуже здивований, побачивши генерала з тризубом на рукаві, тризубом на кашкеті і з зовсім нового зразку нараменниками. Він знав з німецького радіоповідомлення, що постав УНК, але видно було, що зустріч була для нього несподіванкою. Доктор Малецький, а потім сотник інж. М. Ліщинський і майор д-р Л. Макарушка були тими першими старшинами Дивізії, які поінформували мене про її моральний і матеріяльний стан та про її тактичне положення.

Дуже докладно про своє перебування при Дивізії та про заходи, щоб її відірвати від зброї СС — нагадую — я написав у моїх спогадах Arms of Valor. Тут хочу лише підкреслити, що між іншими заходами було: переіменування Дивізії відповідним наказом на 1 Українську Дивізію, заприсяження її згідно з попередніми плянами на вірність Українському Народові та Українській Державі та наказ мій про усунення з умундурування відзнак приналежности до зброї СС і накладення на шапки української кокарди з тризубом, яких в кількости 4.000 шт. вдалося було замовити під час перебування в Празі й привезти до Дивізії. Ті, кому забракло кокард, мали накласти національні стрічки. Треба всеж не забувати, що Дивізія мала на рукаві символ Галицької Землі — золотого лева на блакитнім тлі.

Хотів би ще раз підкреслити, що серед заходів, яких вживалося для — так би мовити — зовнішнього знаціоналізування Дивізії було крім заприсяження Дивізії, офіційне підпорядкування мені Дивізії, офіційне (в наказі ч. 71 з дня 27.4 45) проголошення про відхід Дивізії до Альянтів при капітуляції Німеччини та відвідини мною бойових становищ фронту Дивізії. Крім того над моїм приміщенням при Дивізії повівав наш національний прапор. Внутрішнього „знаціоналізування" Дивізія, річ очевидна, не потребувала. Я мав на увазі теж змінити Командира Дивізії й для того приїхав зі мною до Дивізії генерал М. Крат, але на місці виявилося, що таке розпорядження в останніх днях перед капітуляцією могло б бути недоцільним з огляду на можливість сабо-

тування нашого Командира Дивізії німецьким технічним персоналом інтендантської служби.

Штаб Дивізії перебував у Фелькермаркті, де стояв запасний полк. Після відвідин фронту Дивізії я вернувся до Фелькермаркту, де була постійна кватира постою.

7 травня вранці зайшов до мене генерал Вехтер і повідомив, що по радіо подано до відома, що з днем 9 травня год. 0.01 Німеччина капітулює і додав: „Тепер, Генерале, Ви є центральною фігурою в акції рятування Дивізії та всіх нас, що є тут з Вами".

Я зараз же виїхав до Дивізії й там наказав генералові Фрайтаґові, що Дивізія мусить зійти з фронту найпізніше о світанку 8 травня. Це сталося. Ми всі, я, д-р Арльт, генерал Вехтер, майор о. Левенець, майор д-р Л. Макарушка, генерал Фрайтаґ і мій адьютант поручник Р. Цьолко вирушили пару годин пізніше й їхали серед колон Дивізії та перейшли р. Мур к. Леобен, а наступного дня вирушили до Юденбурґу.

Запасний полк, а при нім Штаб Армії на чолі з генералом М. Кратом були у дорозі до Юденбурґу. В часі маршу большевики зробили випад з Бруку своїми легкими танками й розділили Дивізію на дві частини — одна більша через Сен-Вейт пішла на Віллях й там була інтернована англійцями, друга, в якій я був разом з усіма згаданими щойно особами, пішла на Тамсвеґ і там була інтернована американцями. Зогляду на те, що напад большевиків мав місце в гірськім залісненім терені, втрати у людях були мінімальні — оскільки мені відомо було 2 забитих та 11 ранених вояків, але згинули всі табори і коні.

Щоб не повторювати дальшого ходу подій, знову відсилаю зацікавлених до Arms of Valor, стор. 279-309.

В дальшому, після великих і несподіваних пригод ми всі приїхали до Мюнхену і там за допомогою Апостольського Візитатора на Німеччину о. Николая Вояковського пощастило передати лист до перебуваючого в Римі Архиєпископа Івана Бучка з проханням взяти в опіку Дивізію, яка вже була в англійськім таборі для інтернованих в Ріміні. Тою групою, що залишилася в Тамсвеґу, а згодом перенесено її до іншого табору — заопікувалася Санітарно-Харитативна Служба на чолі з майором д-ром Воробцем. Моя спроба дістатися до Ріміні скінчилася поновним інтернуванням мене, пані І. Лаврівської, що була за перекладчицю, о. М. Левенця і шофера Т. Косовича. Інтернували нас англійці в таборі Аґатенгоф к. Кляґенфурту.

***

Я вже згадував про зовнішні політичні обставини, що вимагали — на мою й всіх інших наших видатних громадян та всього воєцтва Дивізії думку — переіменування Дивізії на 1 УД. Але теж були й моменти внутрішнього характеру, які диктували той крок, саме: назва „Ди-

візія Галичина" вказувала на певний провінціоналізм, а цього в моєму ідеологічно-політичному наставленні не повинно бути. Й мені видавалося, що все вояцтво Дивізії, якого це торкалося в першій мірі, прийняло цю назву з належним зрозумінням — дуже добре цей психологічний момент насвітлив Олег Лисяк в своїй книжці „За Стрілецький Звичай".

Мабуть слід підкреслити, що хоч вояки Дивізії добре бачили кінець війни і своєю долею були затривожені, проте цей їх настрій в жодним разі не носив характеру якоїсь психози і капітуляції — в засаді вони зберегли до кінця спокій, мораль, довір'я до свого командування і ретельне виконання заряджень. Серед німецького складу Дивізії (11%) відчувався настрій повної резиґнації — командир Дивізії покінчив рахунки зі світом самогубством, інші старшини і підстаршини просто здезертували до чисто німецьких формацій (дехто з них побоювався заслуженого реваншу з боку наших вояків). Зате начальник Штабу Дивізії майор В. Гайке формально зголосив мені, що відходить до першої ліпшої формації Вермахту (він був старшиною Вермахту й був лише в приділенні до Дивізії).

Ще і ще раз підкреслюю, що вояки інших формацій УНА зберегли до кінця свою вояцьку гідність, не полишили своїх рядів аж до одержання мого наказу через зв'язкових, що дозволяється кожному шукати виходу з положення на власну руку, бо не було ніяких інших можливостей.

Тепер щодо „поради" декого, щоб Братство повернулося до своєї „традиційної назви Дивізія СС Галичина", то я бачу в цьому тенденцію поновного розкопування Збруча, засипаного державним актом з 22 січня 1919. Я теж своєю скромною, але обмисленою працею, як Голова УНК і Командувач УНА в тогочасній безнадійній ситуації намагався „засипати Збруч", не використовуючи можливости самозбереження. Отож, думаю, що самі вояки Дивізії, об'єднані в Братстві вояків 1 УД напевно знають, який титул їм відповідає. Для більшої ясности чи не слід поставити запитання: як віднеслися б англійці й чи хотіли б трактувати „14 дивізію зброї СС" інакше як потрактували козацький СС корпус генерала фон Панвіца?

А до чужинецьких, хоч сусідніх по межі, демагогів ставлю вимагання: дайте достовірні документальні свідоцтва, що вояки 1 УД, або як вони хотять вперто твердити „Дивізія СС Галичина", брали участь в подавленні повстання проти німців у Варшаві.

***

Закінчуючи справу 1 УД і всіх інших формацій УНА в почутті повної відповідальности:

В. Сімянців

В Зимовому Поході

Це мали б бути окремі спогади — можливо навіть і не в хронологігному порядку, бо не ругуся за пам'ять. Пройшло вже більше сорока років.

В 1948-му році випало мені зустрігатися гастіше зі слав. пам. ген.-полковником Михайлом Омеляновигем-Павленком. Закінгивши денні діла, ми вегорами гасто верталися до спогадів з нашої воєнної бувальщини, зокрема, до Зимового Походу.

І тоді я написав мій перший спогад, так як його розказував нашому Командармові. І на його бажання вийшов тоді нарис: „Так родились Лицарі Ордену Залізного Хреста", маленький спогад з моменту вирушення нашої Армії в Зимовий Похід. Ось і він:

***

Грудень р. Б. 1919 Українська Армія під натиском гужих, та байдужости своїх докотилася до „Трикутника Смерти".

Трикутник Смерти — тепер може і не так тяжко вимовляється, але пережити всю трагедію вояка, якому доля бере оте, для гого він тоді жив — можливість боротися, перемогти або і вмерти. Армії нашої не буде. Фронту Українського не буде ...

Ще сьогодні найпогесніше ім'я вояка Української Армії — завтра ніщо.

Неймовірно ...

Але так було!

Був наказ нищити зброю, до якої уже вояків не було. Люди розходилися: хто потайки, хто тяжко прощаюгись з товаришами.

---

1. стверджую, що є звичайною брехнею, зформульованою в інтересі ворожих нам і полякам факторів, про те , що Дивізію чи вояків Дивізії вживалося проти Альянтів, себто і проти Польщі;

2. стверджую, що 2 УД зформовано в другій половині березня і на початку квітня 1945;

3. стверджую, що всі інші формації УНА знаходилися в Австрії, Данії, Бельгії, Голляндії, Німеччині, де несли вартівничу або протипожежну службу;

4. стверджую, що Бриґаду О. П. зформовано в Берліні й перетранспортовано до Чехії;

5. стверджую, що, на жаль, ще й досі є люди, які вважають, що не було УНА, що я командував 1 УД.

Не на брехні, або нічим неоправданій несвідомості належить опирати та публікувати сенсації, а на познайомленні з дійсністю.

Лютий 1965.

Новий наказ — хто хоге може лишитися. Команда знайшла вихід з Трикутника Смерти. Чортківська трагедія може стати виходом до слави. Хто відгув жах безнадійности, той знає, що таке промінгик надії, світло віри. Знов нас Батьківщина потребує, знов ми вояки, знову ми люди. Маємо готовитися до гогось нового! Вояк завжди і на все готовий для своєї Батьківщини.

Радість, сподівання, мрії: на Київ ... За Дніпро ... В Слобожанщину ... З'єднатися з повстанцями ...

Боже! Знов серце повне надій, а з нею й віри в нашу Правду.

Вірили, глибоко були переконані, що остатогна перемога жде нас.

Ранком 6-го грудня.

Біло, біло навколо. Весело співа сніг білим килимом під вояцькими кроками. За селом, під горбком вишикувались Богданівці.

А це ж ті, яких кров перша скропила Жертвенник Нової Волі: вони пережили підступний напад Керасирів і Донських козаків на Посту Волинському 8 серпня 1917 року. Це ж ті, що їх багив Київ. Відступ на Житомир. Знову Київ. А потім герез усю Україну аж до кордонів на Харківщині. Знов герез всю Україну: Валуйка, Уразова, Мерефа, Сігеслав, Тальне, Шпола. Відступ герез Румунію. Наступ з Галигини. Ще раз Київ. Так прапор свій несли і знову він повіва перед Богданівцями.

Читають наказ: — Вирушаємо в Зимовий Похід.

І знов — хто не гується на силі може залишити лави. Аж заболіло Богданівців — все мали силу, а тепер би їм забракло?

Команда: „Струнко!"

Гугно, радісно і гітко відповідають гастини своєму Командармові на привіт: Короткою промовою благословляє „Дідусь" Богданівців в новий похід надій. — „З нами лишаться тільки ті, хто має залізні нерви і сталеве серце" — каже Командарм.

Радісне — „Слава!" — обітницею і присягою.

Так народились Лицарі Ордену Залізного Хреста.

А вніг з 5-го на 6-го травня р. Б. 1920 залізні когорти Лицарів зі Зимового Походу повернулися в лоно знову зформованої Української Армії, укривши свої прапори славою і написавши золоту сторінку в історії Визвольної Боротьби.

6-го грудня 1919 року дивився Командарм-Дідусь ген.-полковник Михайло Омеляновиг-Павленко на своїх вояків з вірою, що виконають неможливе.

6-го травня 1920 року міг дивитися на них з гордістю.

„Нехай Мати усміхнеться
Заплакана Мати"...

Петро Самутин
Генштабу ген.хор.
Армії УНР

Польська Вища Військова Школа

(Закінчення)

Для більшої орієнтації подаю — в хронологічному порядкові — предмети, що їх навчали у ВВШ.:

1. Загальна тактика, 2. Служба штабів, 3. Тактика піхоти, 4. Тактика артилерії, 5. Тактика кавалерії, 6. Тактика авіяції, 7. Тактика саперів, 8. Тактика зв'язку, 9. Розвідка і контррозвідка, 10. ОППАНЦ (Протипанцерна оборона), 11. ОПЛ (Протилетунська оборона), 12. Кінна їзда, 13. Курс їзди самоходом, 14. Мови (німецька і російська). До того доходять: 15. Воєнні гри, 16. Тактичні подорожі, 17. Крайознавчі подорожі, 18. Історичні подорожі, 19. Праця вузлових залізничних стацій (так звані „Роздільчі стації та їх пропустна здатність), 20. Учбові лети (літаки РВД), 21. Оглядини морської надводної і підводної фльоти в Гдині. (Оскивія і Гель).

Підставові теми, що опрацьовували у ВВШ:

1. Організація маршу великих одиниць (дивізії та бриґади кавал.), 2. Зустрічний бій, 3. Оборона (позиційна і тимчасова), 4. Наступ, 5. Наступ на уміцнену позицію, 6. Оборона на широкому фронті (т. зв. рухова), 7. Переслідування ворога, 8. Відворот (відірвання від ворога), 9. Опізнювання ворога, 10. Розвідка (наземна, повітряна і аґентурна).

Кидається у вічі відсутність такої теми, як ужиття великих панцерних з'єднань (танків) змоторизованих і змеханізованих частин. Предмет ужиття панцерних частин входив в рамці загальної тактики і то в дуже малих з'єднаннях. Звертали увагу на протипанцерну оборону.

Воєнні гри: Після остаточного закінчення циклю і розпрацювання підставових тем — відбувалась воєнна гра. Ця гра проходила в стінах ВВШ, що мала для такої гри всі удогіднення.

Воєнна гра була або односторонньою (коли цілу ситуацію створювали курсантам професори) і так званою дво-сторонньою, де професори подавали засновки (ситуацію), а курсанти розпрацьовували і „бились" на мапах. Завданням професури було: не допустити до нереальних ситуацій і нелогічних підходів. Виступали дві сторони: А) *Блакитна* і Б) *Червона.* Ці дві сторони були одна від одної абсолютно ізольовані, та ніхто й не намагався входити в контакт з „ворогом". Теми для воєнної гри служили клясичні історичні приклади з 1-ої світової війни (Напр. операції в Східній Прусії, Лодзька операція і т. п.).

Організація воєнної гри стояла на дуже високому рівні. Тривала така гра від 3-5 днів та вимагала великого напруження не тільки від курсантів, але може ще більшого від професури.

На таку воєнну гру звичайно прибували генерали-інспектори армій, начальники військових округ (ДОК), старшини Головного Штабу та старшини (делеґати) Генерального Інспекторату збройних сил. Воєнна гра — була іспитом не тільки для курсантів, але, може, у ще більшій мірі — для професорського складу ВВШ та її керівництва. Наші „почесні гості" з великою увагою прислухались та нотували не тільки слова курсантів, а ще більше кожну заввагу „керівників воєнної гри". На воєнних грах керівництво прикладало всіх зусиль аби зблизити нас та поставити в зближені умови війни і воєнних ситуацій. Тут не допускалось жадних „імпровізацій" збоку керівництва. Курсанти були забезпечені всім, чого треба було для праці штабу — включно з дуже добрими друкарщицями для писання всіх оперативних наказів і розпорядків. Телефонічні сполучення й апарати „морзе" — працювали так, як би це була дійсна війна.

На воєнних грах звертали увагу на: 1) Логічне розумування у прийманні рішення (децизії), 2) Гармонізацію праці в штабах: армії, оперативної групи, дивізії піхоти і самостійної бриґади кавалерії, 3) Своєчасне видання наказів і додаткових, попереджуючих кожну акцію, розпоряджень, 4) Контролю виконання наказів підлеглими, 5) Добре функціонування служб тилу на всіх щаблях — від армії до куреня включно, 6) Працю розвідки, 7) Вжиття летунства, саперів, зв'язку. Не порушували такої галузі, як воєнна пропаґанда, бо на це не ставало часу, хоч вряди-годи і про це згадувалось.

На воєнних грах знову давалась нам взнаки праця „кватирмистра". Ми почували себе непевними у цьому предметі і не завидували тому, хто діставався на це становище, хоч кожний з нас мусів перейти і цей „тернистий шлях". До „кватирмистра" ставились важкі вимоги і горе тому, що зробив якісь промахи.

Звертали велику увагу на реальний підхід і на обчислення часу. Не могли ви прийняти, що ваша дивізія піхоти може пройти 30 клм. в п'ять годин і негайно ввійти до бою. (Це, як приклад). Треба було тямити, що частини повинні входити до кожної акції боєздатними і що не можна томити їх непродуманими наказами. Організація кожної акції мусіла бути на 100% зближеною до дійсних умов бою. Не допускалось жадних „фантазій" — на цьому і полягала праця штабів. Могли статися різні несподіванки в часі акції, але вони не могли вносити заколот в праці штабу. Професура придивлялась до вашої праці в штабі і ваші нерви мусіли бути в порядку. На спокій в праці, на від-

починок підлеглих відділів, на непродумані накази, що вичерпували фізично і нервово підлеглі відділи, звертали велику увагу.

Кінчалась воєнна гра, але не кінчались наші хвилювання і неспокій. Наступав кульмінаційний пункт: *це обговорення,* чи як казали попольськи *„омувєнє"*.

На великих чорних таблицях представлені були положення обох сторін *(блакитної і гервоної).* Один із керівників курсу подавав загальне положення сторін. Потім змінювались на таблицях схеми і шкіци і з'являлись різні ситуації сторін. Вже тут ми відчували — які помилки зробили „сторони" в часі воєнної гри. Розгляд гри чи обговорення проходило з певними деталями. Торкалось це кожного предмету.

Останнє слово забирав комендант ВВШ генерал Кутшеба. Його мова ніколи не була довгою. Він нікого не „гнітив", нікого не обвинувачував, його промова була так сконструйована, що нам відразу були ясні всі наші добрі і злі сторони.

В часі воєнної гри ген. Кутшеба виступав лише як обсерватор і спостерігач, але його спостереження були такі влучні і правдиві, що курсанти приймали їх з захопленням. По кожній воєнній грі курсанти діставали 2-3 дні відпочинку. Треба було добре виспатись, забути про все. Наступало відпруження.

Тактигні подорожі:

Не були ці подорожі легші, а може ще більш томливі, як воєнні гри, але всі курсанти хотіли вирватись зі „стін школи" та зачерпнути „вільного повітря". Пізнавали країну, жили природою.

Такі подорожі відбувались в спеціяльному потязі. Курсанти і професура мали в ньому всі удогіднення. Добре ліжко, прекрасну їдальню, спеціяльні вагони до праці та лазничку.

На першому курсі такі подорожі відбувались кінно і автами, на другому курсі — тільки автами (УРЗУС). За нашим потягом їхав спеціяльний транспорт з верховими кіньми і автами. Професура їхала в терен легковими машинами.

Все наше життя проходило в потязі. Не користали ми з готелів ані з приватних помешкань. Тактичні подорожі розпочинались в травні і тривали до осені — з малими перервами для відпочинку чи теж інших занять. Кожну тактичну подорож приготовляла спеціяльна група професорів ВВШ. Така група виїздила перед тим в терен і переводила цілу розгру обраної теми.

Дуже часто тактичні подорожі відбувались разом з I-им і II-им курсом. Теми, що розпрацьовували курсанти в терені: а) зустрічний бій, б) наступ і переслідування ворога, в) оборона на широкому фронті (рухова).

Організація „сталої" — позиційної оборони і формування природних перешкод було окремою темою на подорожах. Тут на першому місці стояла організація вогнів артилерії, важкої піхотної зброї, саперські праці, ужиток і обчислення саперських матеріялів та амуниції. В тактичних подорожах побували ми на півдні, півночі, сході, як рівнож на заході і в центральній Польщі. Кожна обрана тема була зближена до майбутніх воєнних розгр. Більше уваги приділювали Сходові, як Заходові.

Вже в дорозі, себто під час їзди потягом, курсанти діставали так званий „Засновок", себто тему до розгри. Кожний з курсантів мав приділену йому функцію (подам ці функції пізніше). Розпочиналась уже в потязі напружена і тяжка праця „воєнного ремесла". Розпрацьовувались всі накази і розпорядження. Приготовлялись схеми і шкіци. На другий день, а бувало часто і в тому самому дні вирушали в „терен". (Потяг ставав на якійсь стації, положеній близько району наших дій. Звичайно потяг відставляли на сліпі рейки). Нам не відомо було, куди їдемо. Призначали одного з курсантів, що повинен довести цілу „кавалькаду" до пункту, вказаного керівником на мапі.

Добре переведена аналіза терену — це вже великий успіх в дальшій розгрі.

Дальше вже йшла нормальна розгра — як під час воєнної гри. Керівництво створювало різні ситуації, але тут уже, маючи перед очима „живу картину", легше було приймати рішення. Перед вечором ми вертались до потягу, коротка перерва на обід і знову приступали до опрацювання оперативних наказів і розпоряджень. Ці накази мусіли бути здані на час, аби керівництво мало час на їх контролю ще цього самого дня. Так нас на протязі 3-5 днів перекидали в різні „висоти" на мапі. Закінчувалась розгра обраної теми і на одній з висот наступало знову обговорення.

Санітарна служба.

Як на воєнних грах, так і в тактичних подорожах входила завжди, як завдання до розв'язання, тема „Санітарна служба". Курсанти повинні були зорганізувати так звані *головні і помігнигі „Опатрункові пункти".* Такі пункти мусіли бути так розташовані, щоб відповідали та збігались з вашим тактичним чи теж оперативним заміром. Мусіли лежати на лініях найбільшого і логічного відпливу ранених і хворих.

До розв'язки також належало перевести евакуацію важко і легко ранених та хворих. Треба було вміло використати приділені засоби санітарного транспорту та амуніційні колони. Керівництво подавало у відсотках важко ранених, легко ранених і хворих.

Уладження збірних пунктів для полонених входило до предмету служби штабів — властиво IV-го відділу.

Функції, що їх курсанти виконували на воєнних грах і тактигних подорожах:

1. Командувачі Армії, 2. Командири Оперативних Груп, 3. Командири Дивізій піхоти, 4. Командири Дивізій кінноти, 5. Командири бриґад кінноти, 6. Начальники Штабу Армії, 7. Начальники Штабу Оперативної Групи, 8. Начальники Штабу дивізій, 9. Начальники Штабу бриґад, 10. Начальники I-го відділу (організаційного), 11. Начальники II-го відділу (розвідчого), 12. Начальники III-го відділу (оперативного), 13. Начальники IV-го відділу (кватирмистерство), 14. Начальники артилерії (Групи оперативної дивізії, бриґади), 15. Начальники саперів, 16. Начальники зв'язку, 17. Начальники авіяції, 18. Кватирмистр — (армії, оперативної Групи, дивізії, бриґади), 19. Начальники санітарної служби.

Безперечно, не всі були такими щасливими, щоб дістати приділ „Командувача армії" чи „Оперативної групи", але решту функцій кожний курсант мусів пройти обов'язково.

Крайознавгі подорожі:

1. *Горішній Шлеськ.* Пізнання гірничої промисловости та організації праці на одній з гут. Докладно оглянули працю та її організацію найбільшої на той час *„Гути покою"*.

2. *Карпати:* Випадовою базою була для нас *Ворохта.* Звідтіля на піхоту до *Заросляка* і на *Говерлю,* з поворотом верталися іншою дорогою. У самій Ворохті проводили 2 дні і насолоджувались добре приготовленими пстругами. Це був 100% відпочинок.

Історигні подорожі:

Запам'яталась мені подорож в район Лодзі, де докладно була нам представлена *„Лодзька битва"* з I-ої світової війни та облога *Збаража —гетьманом Хмельницьким.*

Цей предмет нас усіх дуже цікавив, був ведений живо й, головно, об'єктивно, без жадної пропаґанди і „політичної прикраси".

Праця вузлових стацій (роздільгих).

Пробили таку на ст. *Жирардів.* Далась вона нам взнаки і не належала до приємних.

Угбові лети: Відбувались на Мокотовському летовищі, приділявся нам якийсь старшина пільот і з ним відбували ми приписані лети. Всі поспішали на ці „лети" — бо ж там ми відпочивали. Від нас нічого не вимагалось.

Оглядання морської фльоти: Той, хто любить море і не боїться морської хвороби, — був надзвичайно вдоволений. Проїхались ми на контрторпедовці *„Вихор"* по Балтику вдень і вночі та опустились на підводному човні під воду. Враження незабутнє. Після такої „прогулянки" — ще давали нам два дні відпочинку на *Гелю.*

Література і підругники, що з них користали курсанти.

Той, хто вступав в стіни ВВШ безперечно повинен був добре знати історію воєн і воєнної штуки. На студії цих предметів в школі не було часу. Користали ми з так званих зшитків („зошитів"). („Зошити тактичні" — „Зошити артилерії" — „Зошити піхоти" і т. п.). Ці „зошити" видавались групою професорів ВВШ, там розпрацьовувались всі теми, що їх в пізнішому повинні були розробляти курсанти. „Зошити" були добре редаговані і служили нам на кожний приклад — як напрямні. Безперечно — студії цих „зошитів" забирали нам багато часу, але це було необхідністю.

Відпустки: Під осінь, по закінченні тактичних подорожей, курсанти діставали шість тижнів відпустки. Перед роз'їздом на відпустку — збирались в актовій залі всі курсанти і професори. Входив генштабу ген. Т. Кутшеба і дуже коротко прощав, бажаючи доброго відпочинку.

Остання „кота" (висота). Кінець серпня 1933 року. Зближався довгожданий час закінчення II-го курсу і ВВШ. Наша остання тактична подорож відбувалася в районі: *Збараж-Тернопіль.* Недоспані ночі, останні напружені дні, але перед нами не початок — а кінець. Всі чекають *останньої традиційної „коти".*

Нарешті . . . *„Кота 427".* Тут закінчився наш останній *„бій"* з професорами ВВШ! Останнє обговорення теми . . . Слово команданта ВВШ. Продуманість та стриманість у „похвалах". З'являється „касино" ВВШ, обслуга роздає всім чарки до шампана. З наповненими чарками курсанти підходять до генерала Т. Кутшеби і професорів. Дякують, потім на авта і повною парою до потягу. Там чекає нас добрий обід і продовження . . . *„останньої коти".* Не дивлячись на втому, вичерпаність нервову і фізичну, *„остання кота"* триває майже цілу ніч.

Засипляємо десь над ранком. Перед Варшавою нас будять. Маємо великі клопоти з приведенням себе до порядку.

Закінгення ВВШ. 1-ий вересень 1933 рік. Десь коло години 10-ої рано всі курсанти і професори ВВШ збираються в актовій залі. Одягнені всі по службовому. Входить командант ВВШ генштабу генерал Т. Кутшеба в асисті ад'ютантів і заступника команданта пполковника генштабу Мнішка. Керівник II-го курсу здає рапорт. Відчитується наказ про закінчення ВВШ і вручення дипломів та іменних відзнак.

Контрактові старшини дістають так зване *„Засвядгенє"* й іменну відзнаку ВВШ. Коротке прощальне слово знову виголосив генерал Кутшеба.

Вечором того ж дня відбувся парадний бенкет в найкращому готелі Варшави *„Польонія".* На обіді тільки курсанти — без професорів. Всі курсанти з'явились в „шасерах" і аксельбантах, з відзнакою ВВШ

на правому боці. На бенкеті кожний мусів сказати коротке слово. Бенкет протягнувся далеко за північ.

Висновки:

1. Чи ВВШ у Варшаві — стояла на висоті свого завдання?
   Відповідаю: Так. Щорічно ВВШ давала польському війську 55-60 — добре приготовлених старшин Генштабу (дипломованих), до праць в штабах, починаючи від бриґади кавалерії, дивізії піхоти, ДОК, Головного Штабу, Генерального Інспекторату Збройних Сил та до деякої міри шкільництва.
2. Чи курсанти перебуваючи у ВВШ вив'язувалися з покладених на них обов'язків?
   Відповідаю: Так. — Кандидати до ВВШ переходили через добре сито перед тим, як переступали пороги ВВШ. Не було жадної „протекції". Помилився би той, хто подумав би перейти курс ВВШ „фуксом". Марна трата часу, здискваліфікують і ваша кар'єра — скінчена.
3. Чи важко було курсантам? — Так.
4. Чи 2-х річний курс ВВШ був вистачаючим для підготови:
   а) Старшин до праць в штабах, б) Старшин як командирів (в пізнішому — великих з'єднань? На питання під а) відповідаю — так. На питання під б) — відповідаю — ні.
   Бракувало курсантам ще одного року ВВШ, щоб пройти „функції" не тільки „великих тактиків" і „малих операторів" а й „операторів". Розумію під цим: Оперативну групу і Армію. Не мали ми також змоги запізнатись в командуванні великими панцерними з'єднаннями.
5. Чи курсанти (контрактові старшини) відчували якусь різницю в трактуванні і ставленні до них, як керівництва ВВШ так і курсантів?

   Відповідаю: Ні.

   Всі були добрими „колегами". Мій приятель сотник Аркадій Валійський і я — завжди пам'ятали, що репрезентуємо тут не тільки себе, але і корпус старшин Армії УНР, а тому — тільки наша праця і відповідне поведення могли з'єднати нам повагу і пошану. На старшому курсі мали ми ще двох контрактових старшин — грузина поручника Миколу Матикашвілі і азербайджанця майора Єдігара.
6. Чи наші українські чинники цікавились контрактовими старшинами, що перебували у ВВШ?
   Відповідаю: Так.

а) Св. пам. генштабу генерал-хорунжому В. Сальському ми мусіли майже що місяця здавати докладний звіт про наші успіхи і невдачі.

б) Св. пам. Андрій Миколаєвич Лівицький — Президент і Головний отаман УНР в екзилі — запрошував нас до себе і до подробиць випитував нас абсолютно про все. Радів з наших успіхів і потішав нас та підтримував на дусі. Він був не тільки нашим найвищим зверхником, але опікуном і батьком.

в) Тримав нас в курсі міжнародного положення професор д-р Роман Смаль-Стоцький.

7. Чи закінчення ВВШ підносило ваш авторитет в очах ваших зверхників і підлеглих в часі вашої праці в штабах і лінії?
Відповідаю: Помилився би той, хто думав би, що „Академічна відзнака", ношена на правому боці, вистачала в майбутньому. Тільки ваша праця підносила ваш авторитет і тим самим авторитет ВВШ. Коротко: ВВШ давала вам деякі права, але одночасно накладала на вас і великі обов'язки та відповідальність. Той, хто про це пам'ятав, був щасливим в службі.

Закінгення.

Минув 31 рік — як залишив я стіни ВВШ у Варшаві. Змінилася карта світу. Знову стоїмо над невирішеними проблемами та продовжуємо боротьбу за волю своїх народів.

Відійшли в кращий світ мої найближчі зверхники: св. пам. Андрій Миколаєвич Лівицький — президент УНР і міністр В. С. генштабу генерал В. Сальський. Відійшли в кращий світ і мої „тимчасові" зверхники і вчителі: генштабу генерал-дивізії Тадеуш Кутшеба — командант ВВШ. Обидва керівники курсів: генерал генштабу Клімецький і генштабу полковник М. Літинський.

Невідома мені доля більшости моїх „однокашників" по курсі 1931-1933 рік ВВШ. Напевно багато з них віддали своє життя в обороні прав свого народу. Хай всі вони сплять спокійно, виконали свій обов'язок до кінця. Ті ж мої колеги, що поділили нашу еміґраційну долю у розпорошенні в чужинному світі, напевне одностайно мріють про поворот у вільну незалежну батьківщину.

Не судила доля віддати набуте знання і всі сили рідному українському війську. Це може найбільший жаль, що гнітить кожного українського абсольвента високої військової школи.
1964 рік на чужині.

Юрій Тис-Крохмалюк

Останні бої

(Переклад з книжки „Guerra y Libertad")

Згідно з наказом групи Південь, дня 31 березня 1945, приділено 1 УД до Першої Армії. 1 УД мала вирушити 1 квітня ранком, та прикрити прогалину між 1 і 6 армією, тобто у секторі Ґляйхенберґ-Фельдбах. В тій цілі приділено 1 УД до 1 корпусу кінноти. А з тим дилема, яка непокоїла вояків Дивізії перестала існувати: наказ групи Південь звільнив дивізію від хвилюючої непевности, що станеться з нею: слід було сподіватися її розв'язання, або переміни на німецьку одиницю.

Прогалину у секторі Ґляйхенберґ-Фельдбах прикрили полки 29 і 30, при підтримці двох дивізіонів 14 полку артилерії. У відводі залишився 31 полк, а курінь піонерів дістав завдання укріпити відтинок Марбурґа.

Наступ почався в год. 6.30 ранком 1 квітня і зразу дав добрі висліди. Боєздатність Дивізії зросла знову, до чого причинилася певність про дальше існування одиниці. Вояки давали зразки боєвого духа. Боєві успіхи відмічено на цілому відтинку фронту, полки зламали зразу опір ворога.

В першому наступі 1 УД зайняла верхи й околицю Страдену. Штаб Дивізії який змінив раніше своє місце побуту з Ст. Петер до Ґнасу, станув у Страдені, де мав знаменитий перегляд боїв на цілому фронті. З правої сторони 1 УД стояла 3 кінна дивізія, а з лівої з'єднання панцерної дивізії Вікінґ.

У висліді важких боїв, 1 УД здобула стратегічні верхи Страден-Коґель і Ґляйхенберґ-Коґель та замок Ґляйхенберґ. На короткий час положення стало критичним на відтинку 29 полку, бо противник відбив наступи полку, і сам почав наступати. Скорим протинаступом полк здобув втрачений терен, викинувши з нього сили противника.

Тими боями Дивізія закрила прогалину між обома арміями та виконала своє завдання.

Проте після тих успіхів 1 УД станула перед важким питанням вдержати здобуті позиції. Положення на цілому фронті було розпачливе, а з окрема на відтинку Дивізії було треба сподіватися, що ворог доложить усіх можливих старань, щоб відбити втрачені терени та поширити прогалину між 1 і 6 арміями. Совєтські наступи заломилися у боях з Дивізією і з'єднання ворога відкинено. Врешті противник вирішив провести офензиву на відтинку Ґляйхенберґ і Страден-Коґель

при сильній допомозі артилерії. Перші наступи совєтських військ Дивізія відкинула, а малі вломи зліквідувала.

Знаючи тактику артилерійського обстрілу ворога, і спосіб ведення боїв українськими вояками, команда Дивізії вирішила зорганізувати першу лінію слабшою, а за те зміцнити лінію другу.

Наступи ворога ставали щораз то сильніші, а в деяких місцях вдалися йому поважні вломи сильними групами. На жаль, ці вломи не вдалося усунути, бо усі фронтові з'єднання Дивізії стояли у загрозливих боях з великою потугою ворога. На поміч прибули частини 3 кінної дивізії, які в той час були позаду на відпочинку. Верхи Страдену і Ґляйхенберґу переходили кілька разів з рук до рук. Теж 3 кінна дивізія, що рахувалася найкращим боєвим з'єднанням, мусіла кількакратно здобувати від ворога свій втрачений терен.

Помічною була теж 4 кінна дивізія, дякуючи приязним відносинам між 1 УД і 4 КД та її талановитому і зрівноваженому командирові.

Бої за верхи гір стали уже справою чести. Великі втрати по обох сторонах виявилися однак більш вирішними по стороні українсько-німецькій.

Теж на південному відтинку сектора корпусу, в районі Радкерсбурґу відбувалися важкі бої, в яких брали участь частини Дивізії, зокрема курінь фізилієрів, приділені до 23 панцерної дивізії.

В тих боях курінь фізилієрів відзначився особливою боєвістю. Засвідчив це командир 23 панцерної дивізії у теплих словах признання на письмі, та щирими побажаннями для Дивізії. Дещо пізніше, курінь фізилієрів злучився із своєю дивізією.

З причини тактичного перегрупування сил корпусу, 1 УД переходить на його ліве крило. У висліді важких боїв, стало конечним відтягнути з фронту полки 29 і 30, які понесли поважні втрати. Їх перенесено до тилу, та скріплено частинами запасного куреня, проте після доповнень, полки могли мати тільки по два боєві курені. Найважчим питанням було доповнення старшинського складу полків, навіть обидва командири полків ранені, перебували у шпиталі у Фелькермаркт. Втрата обох командирів була ударом для вояків, але скоро прибули нові командири Вільднер і Віттенмаєр, які досягли пізніше гарного признання від вояків.

Після нової втрати вершин Страден і Ґляйхенберґ-Коґель, прийшов наказ здержати наступи на ці пункти, щоб не спричинювати дальших втрат. Це рішення мало і тут підставу, що обидві височини не мали майже ніякого стратегічного і тактичного значення для операцій з'єднань. Зате вдержано верх Ґляйхенберґ і замок, які заломлювали ворожу лінію і були важними точками оборони для дивізії. В такий спосіб Дивізія займала такі позиції: замок і село Ґляйхенберґ зправа,

і околиці Фельдбаху з містом на ліво. Головною оборонною точкою була непокрита лісами околиця Ґляйхенбурґу у стіп замку. В цьому районі кожний полк мав визначений свій відтинок, та вдержував поважні сили у запасі. Головні запасні сили Дивізії складалися з куреня фізилієрів і куреня піонерів. Цей останній мав завдання приготовляти укріплення для Дивізії. В такий спосіб Дивізія представляла собою поважну і глибоку оборонну силу, вживаючи різних родів вогню включно з важкою зброєю. На право від 1 УД стояли з'єднання 3 і 4 кінної дивізії, на ліво дивізія Вікінґ. Курінь фізилієрів укріпив запілля і фронт кільчастими дротами і мінами. Частини Дивізії уміцнили свої позиції на фронті довжини 25 кілометрів. Усі наступи ворога відкинено, а частинні вломи скоро і криваво очищено сильними протинаступами. В такий спосіб усі частини Дивізії устабілізували фронт і в поготівлі спокійно очікували дальших подій. Постійно організовано малі відділи боєвої розвідки, які підходили до ворожих полевих укріплень і наглими нападами і наскоками непокоїли ворога, тим вигідніше, що ворожі лінії пробігали недалеко українських ліній. Метою тих наскоків було пізнати лінії ворога, дістати полонених і зброю, та здобути вістки. Ці дрібні, але численні боєві дії стали серед вояків Дивізії дуже популярними і кожний вояк хотів брати в них участь. Боєвий дух розвідчих груп був дуже високий. У висліді тих дій, команда Дивізії мала добрий перегляд сил ворога на свому відтинку. 1 УД знала тепер, що проти неї стоять з'єднання „Першого українського фронту", в яких було чимало українців. Обидві сторони, особливо большевики використовували цю ситуацію, поширюючи відповідну пропаґанду при помочі гучномовців, летючок і вісток. Большевики мали на меті вплинути на вояків 1 УД комуністичною пропаґандою, але вислід їх зусиль був ніякий.

(Далі буде)

Віра Драг

Наші героїні

Може ні один нарід не має стільки жінок, що активно, різними шляхами й засобами, боролися за кращу долю своєї Батьківщини, як український. Мусимо з вдягністю і шаною ставитися до таких жінок-героїнь, а про їхні вгинки розповісти сугасникам, особливо нашій молоді.

Одна з таких героїнь доживає свій старегий вік у дуже тяжких умовах хворої, самітньої людини в будинку для старших людей у Німеггині.

Ім'я її Харитина Пекаргук. Позерх сімдесят років тому, 14 жовтня 1894 року, погала вона своє, таке повне посвяти життя.

Народилася в м. Симферополі, в Криму, в дуже заможній родині звигайно, зрусифікованій. Батько її мав багато землі в Україні і велигезні сади біля цього міста. Для обробітку їх, він наймав „на строк" від Зелених Свят до Покрови, ги аж до св. Михайла, робітників. Це були хлопці й дівгата аж з Полтавщини, що, маюги вдома мало землі, примушені були цілими ватагами, зараз по Великодні, іти пішки шукати праці по великих поміщицьких маєтках Катеринославщини, Таврії і інш. Добиралися й до Криму, аж до самого побережжя Чорного моря.

Аж туди вони приносили свою, хог і убогу, а справжню українську одежу, свою гудову мову, а в гас роботи й відпогинку, при світлі місяця, по татарських аулах і передмістях, лунали їхні незрівняні пісні. Маленька Тіна бувала серед них, спостерігала їх, і вже підлітком, відгула що вона гастина цього народу, полюбила мову й пісні його — створила в собі ґрунт, на якому незабаром виросла її національна свідомість і глибокий патріотизм. Коли випадково попав їй до рук „Кобзар" Шевгенка, вона вивгала його вірші й наважилася деклямувати їх в гімназії, за це її виклюгають зі школи. Любила український театр, і, не рахуюгись із забороною батьків, відвідувала всі вистави української трупи, як вона приїздила до Симфсрополя.

Настала перша світова війна 1914 року. Панна Тіна, активна по своїй натурі, не могла байдуже спостерігати події, хотіла бути корисною людям, тому пішла на курси сестер жалібниць і закінгила їх у 1915 році.

Настала революція 1917 року. Горстка свідомих українців, між ними й Тіна, енергійно взялися до рідної справи. В пєршу гергу українізували запасові полки, що тоді стояли в Симферополі, потім орга-

нізували „Просвіту", гуртуюги в ній тих, що відгули в собі кров і дух українського народу, поглиблююги їхній покищо стихійний патріотизм — національною свідомістю. Ця робота незабаром дала наслідки. Вже 17 травня 1917 року, декілька тисяг салдатів з українськими прапорами маршували по головних вулицях Симферополя, а за ними слідом їхало декілька гарб-возів з хлопцями та дівгатами.

То була незабутня картина, — говорить огевидець тієї події. Та для молодої, ідейної дівгини цього мало. В кінці того року Тіна виїхала, як вояк українізованого батальйону, до корпусу генерала Скоропадського, а вояцьку муштру пройшла в гас переїзду до місця призначення.

Не була вона там довго: її в 1918 році викликали телеграмою додому, бо була важко хвора її мама. В Симферополі в той гас стався большевицький переворот і Тіна мусіла втікати звідти. Подорозі, в Кременгузі, її арештували. Визволившись з-під арешту, вона попала до м. Єлисаветграду, де працювала в повітовій комендантурі аж до приходу гетьманської влади. Потім вступає до Галицько-українського полку ім. Богуна. Воювала вона під псевдом Степан Книшенко, а потім Тіна Книшенко. Большевики обеззброїли цей полк, а всіх старшин і Тіну арештували. Загрожував розстріл, але дивним збігом обставин її врятували. В 1919 році вона виходить заміж за українського старшину Івана Пекаргука.

На доругення отамана Янова, Тіна зформувала санітарний потяг і працювала в ньому, поки цей потяг не відправлено до Одеси. Після цього вона переходить до Запорозької Сігі, отамана Божка. Ось що говорить про неї вояк, що служив у цій гастині з нею:

„В Запорозькій Сігі і я був. Я подивляв відвагу пані Тіни. Коли йшли в атаку на ворога, то Тіна завжди йшла з рушницею в руках спереду, а коли відступали, то Тіна в останній лаві відстрілювалася і одногасно забирала з поля бою на вози поранених вояків та опікувалася ними, як сестра жалібниця, за що всі вояки її дуже любили".

З цим полком вона переходила рігку Збруг і була поранена в ногу. По розформуванні Запорізької Сігі, служила в Гуцульському полку, була з ним в бою з денікінцями, і 19 жовтня 1919 року під Вапняркою її знову поранено. Брала угасть в героїгному Зимовому Поході в лавах Кінного Мазепинського полку. При повороті з цього походу її контужено. Про цей похід і наступні події в житті, вона так розповідає в своїх спогадах:

„Не легкий був Зимовий Похід. Всі так були вигерпані: і люди і коні, що, насправді було гудом, що ми відбились від ворога в бою під Ананієвим. За містегком М'ястівкою знову бій, пробивались герез большевицько-польський фронт. Там то, від'їхавши кілька кілометрів,

ледви рухаюгись від втоми, рознуздала коня і лягла в рів, де заснула мертвецьким сном. Прокинулася під ранок, — по полі розкидані трупи і регі. Яким гудом не забрано і не вбито мого коня, який в той гас був дорожге всього, і не вбито мене — пояснити годі, але коли добилася до штабу, ніхто не вірив своїм огам: думали вбита, або попала в полон до большевиків, сама я дивувалася, як я не прокинулася під гас бою, який був тут же".

За Зимовий Похід нагороджена Залізним Хрестом, а за визвольні змагання Хрестом Симона Петлюри.

В листопаді 1920 року була інтернована, перебувала в таборах: Пикулигі, Ланьцут, Стшалково (на Познанщині). В кінці 21 року втекла в Карпати до головіка (втік раніше), мусіла тяжко працювати на прожиток, бо головік був хворий. Працювала з нашими ж людьми — спилювала дерева на горі „Радіова" високій на 1160 метрів, не дуже то хотіли мати жінку за „партнера", та знайшла такого в особі сотн. Поманцева. Зимою треба було пробивати дорогу в снігу, підносити харгі, і поки добиралися на місце — втомлені, бо і голодні, а ще треба було ховатися від поліції — жили нелеґально. Попрацювала до 15 гервня 1922 року, — перейшла нелеґально границю Чехії. Влаштувалася на працю помивагки посуду в українській їдальні, пізніше — кельнеркою, заробляюги на переїзд головіка та на одяг йому і собі.

Пізніше поступила на матуральні курси, щоб мати свідоцтво зрілости. В 1925 році вступила до університету на філософігний факультет, прослухала 5 семестрів і мусіла покинути — захворіла туберкульозою.

В 1929 році переїхала з головіком до Польщі, де він дістав працю інженера при реґуляції Висли.

В 1939 році — друга світова війна, нові митарства. В грудні 1941 року переїхала з головіком до Вінниці. Там організувала жіногу організацію „ЖСУ" („Жінога служба Україні"), була обрана її головою.

В 1943 році разом з головіком, св. п. полк. Пекаргуком, арештувало її ґестапо за зв'язки з партизанами. Через недоказаність по пару місяцях звільнено їх.

Втега на захід, блукання з табору в табір. В 1945 р. опинилися в таборі „Рейнгард-касарні" в Новому Ульмі. Угасть в громадському житті табору, глен жіногої організації. Та стара приятелька-туберкульоза, заганяє до санаторії на 3 з половиною роки. По виході біда, злидні, ніяких виглядів на виїзд, і сама і пок. головік хворі.

„В 1958 році — пише у своїх спогадах — головік, полк. Іван Пекаргук, помер. Хвора, самітня, без опіки, переходжу до старегого дому — в Дорнштадт, де увесь гас борикаюся з різними хворобами: до туберкульози приєдналася хворість пегінки, артретизм (буває, що ***не***

Михайло Головчак

Українські ми вояки...

Всім нам, колишнім воякам 1 УД УНА завжди згадується закінчення другої світової війни, цей непевний час, коли затихли гармати і настав так званий „мир", що триває досьогодні.

Мільйонова німецька армія, хоч переможена і розбита — відідхнула з полегшою: німецькі вояки верталась додому. Перед нами стояв похмурий знак запиту: „А що далі?" Усміх з'являвся лише на коротко, коли нагадувалось, як прощали нас на Рідних Землях, як Українських Вояків.

І цього власне імени, імени Українського Вояка ми хочемо, цього імени, що ми його собі чесно заслужили під час війни на фронтах, та після війни нашою громадською працею. Ціла історія Української Дивізії це історія української військової формації і ми, колишні дивізійники, горді з цього, хоч, ще й дотепер знаходяться у нашому, чи чужому середовищах люди, для яких це сумнівне. Хай для них доказом правди будуть лише деякі факти і фраґменти з життя Дивізії, про які згадую тут.

Хіба кожний пам'ятає ще обставини, в яких дійшло до створення Дивізії. Німецький фронт на сході тріщав і котився на захід, тінь кривавої зорі закрила наші землі і падала на Европу. З німцями було нам не подорозі вже від початку війни, а вже тимбільше в цей час ніхто не думав бути німецьким союзником. Але, коли трапилася нагода дістати в руки зброю, то ніхто з тодішньої молоді не надумувався, а таки цю зброю взяв. До того, ще й факт, що Українська Повстанча Армія, яка вже в той час здобула собі приязнь у населення та респект у ворога, дуже потребувала вишколених старшин і підстаршин — розвіяв решту

можу й рухатись), сліпота: перенесла операцію обох очей по черзі, і так самітно майже безпомічна, доживаю свій вік, ждучи хвилини відходу туди, де вже не буде ні горя ні мук".

Такий повний посвяти Батьківщині героїчний шлях цієї людини. Не любила вона, коли її називали героїнею. На це відповідала:

„Я героїнею не була, а робила все те, що мені підказував мій молодий запал".

Але в очах її сучасників, побратимів зброї, і всіх тих, хто її знав, вона — ж і н к а - в о я к - г е р о й!

Низько, в глибокій пошані, схиляємо свої голови перед ювілят-кою-героїнею в час її семидесятиріччя!

наших сумнівів. Ми, прямо, прагнули зброї і доброго вишколу. Хто має зброю, цей сильніший, — а потім — побачимо!

І хоча на нас дивилися кривим оком і ті з лісу, і ті що лісу боялися і на запічках залишилися — ми пішли зі спокійним сумлінням, так як наші батьки у вісімнадцятих роках — бо це був **обов'язок** тодішнього покоління. Правда, ми носили німецьку уніформу; але чи не носили чужої уніформи і наші попередники? В чиїй ж уніформі вкрили УСС-и себе несмертельною славою? А наша УПА? Головне, що під чужою уніформою була українська душа, горда душа українського вояка.

Не раз думалося у цей час, коли ми були у вишкільних таборах як рекрути, що німецький військовий ,,млин" перемеле нас так, що нічого не залишиться. Ми ж були різного соціяльного походження, з села і міста, різної освіти, різних політичних переконань, прийшли до Дивізії з різними намірами і в різних обставинах зійшлися разом. Але, навпаки — ,,млин" не перемолов нас. Нас ще більше загартовано і ми почували себе переможцями над німецькою машиною, ми почували себе ще більше українськими вояками і кожна найменша вістка про якусь перемогу УПА була для нас вісткою про нашу власну перемогу — вже тоді. А коли в листах, час від часу прийшов привіт від ,,Петра чи Михайла з лісу", ми раділи, ми відчували, що тепер ще більше як коли ми є частиною нації, яка на нас чекає. Ми були горді — бо ми були Українськими Вояками.

Ми знали, що німці мають свій власний інтерес у творенні Дивізії. Але ми знали також, що і у нас власний, український інтерес; вони знали, що Дивізія має зв'язок з підпіллям, були навіть арештування, — але не було випадку, щоб когось арештували на донос іншого дивізійника — хоч були у нас дуже різні політичні переконання. На десятки тисяч, молодих запалених людей не знайшовся ані один донощик. Між нами не було Юди Іскаріота.

А коли прийшов виїзд на фронт, ми пам'ятаємо радісні, усміхнені обличчя, наші і наших друзів, тих, що потім впали на брідських полях. Нас огортала радість, що їдемо на Рідні Землі, що на нашій землі станемо проти ворога разом з вояками УПА. Чи хтось, хто пережив це, забуде ці товариські зустрічі в околичних селах, де господарі частували нас разом з вояками УПА чим хата багата, пояснюючи це по-своєму: ,,Ви одне і те саме, хоч маєте інші мундури — але то так, якби один з піхоти, а другий з кавалерії . . . але ви, таки, так само **наші**". А скільки тисяч набоїв і зброї передали хлопці з Дивізії хлопцям до лісу, **от** так, ,,на добрий спомин!"

А потім пішли ми у бій, нерівний, жорстокий, понесли великі втрати і — бій програли. Не вдалось довершити те, що наші батьки почали у попередній війні. Але духом — ми виграли, бо ворог не поборов

нас, не зламав — ми свято вірили, що хоч не знати скільки ми ще боїв можемо програти — але війну, останню і рішальну — то таки виграємо ми! І це була власне наша думка, коли ми відступали з-під Бродів, здесятковані, виснажені, поранені. Ми відступали як личить Українському Воякові, одні на захід, назад у ряди Дивізії, а другі у ряди УПА, далі продовжувати бій на рідних землях.

А коли прийшов кінець і капітуляція, ми відходячи з фронту, на якому перебули до останнього дня війни і до останнього набою в дулах наших гармат і кулеметів, хоч розбрилися по цілій південній Австрії — то все ж самодисципліна Українського Вояка звела нас докупи і у полон ми пішли, як військова одиниця.

Белярія — Ріміні: небезпека репатріяції „на родіну". Старшини відділені від вояцтва, яке проте своєю само-дисципліною виявило ще раз зрілість і дало доказ, що воно гідне таки носити ім'я Українського Вояка.

Тисячі наших впавших друзів, сотні наших інвалідів, і ми, живучі ще дивізійники, далі ще готові до дальших завдань — усе це дає доказ, що ми чесно заслужили собі на це горде ім'я — бо ж це власне ми своєю власною кров'ю написали ще одну сторінку історії — як вояки України. Коли прийде час і ми повернемося на рідні землі — ми спокійно глянемо в очі українському народові — як ті, що своє завдання чесно виконали.

Ми певні, що український народ назве нас нашим іменем з хвилиною, коли він зможе вільно заговорити. І тоді це стане ясне всім, — навіть тим, які ще досьогодні не годні цього зрозуміти на еміґрації.

На вишколі, в умовинах німецького „рекрутського млина" ми голосно співали пісню:

„Українські ми вояки, йдем у бій немов на герць,
Бо на нас чекає вдома, мільйон вкраїнських серць!"

Слова цієї пісні залишилися дійсними й досьогодні.

УКРАЇНСЬКІ КОМБАТАНТИ ШЕВЧЕНКОВІ

В доповненні та частинному спростуванні мого допису, що був вміщений під повищим наголовком у „Вістях Комбатанта" ч. 4 за 1964 рік, подаю наступне:

Місцевий Комітет Пам'ятника Шевченкові у Філядельфії, Па. очолював як голова дир. Іван Поритко, заст. голови Головної Управи ОбВУА, а такий же місцевий Комітет у Вашинґтоні, Д. К., мистець Валеріян Сімянців, голова тамошнього Відділу ОбВУА. Він же був головою Дедикаційного Комітету, що керував урочистостями з приводу дедикації площі під Пам'ятник Шевченкові 21-го вересня 1963 р.

Д-р Іван Козак

Володимир Гузар

Броди — на пластовому таборі

(ОДИН ДЕНЬ В ТАБОРІ УКРАЇНСЬКОГО ПЛАСТОВОГО ЮНАЦТВА В ГАЛІБУРТОНІ, КАНАДА)

Сірів холодний ранок над лісами, десь геи за горою сходило сонце запалюючи золотом верхів'я дерев. Над непорушним плесом лісового озера стелилась молочна мряка, а в ній якось веселіше ніж звичайно перекликувались дикі качки, неначе б заповідали — соняшний, теплий день. Ось тут, над цим озером в лісовому царстві розтаборились чотири курені Українського Пластового Юнацтва з Торонта. Дев'ятий курінь — друга Коморовського, підготовчий — друга Пендзея та друга Сагайдаківського, недалеко лісової дороги, третій — друга Джулинського й п'ятий друга Медвідського почерез озеро, десь там далеко, за водою.

Дев'ятий курінь, „Юна Дивізія" розташувалася в березовому лісі, таки над самим озером. Ось тут саме гомонів веселий гамір і відбувалася метушня раннього вставання. Вибігали юнаки з зелених шатер й вже гусаком розтягнулися на лісовій стежці на курінну пляжу до раннього миття.

Вже проголошено збірку. З усіх сторін табору прибігали юнаки, ставали в дволаві на місце збірки. Падали команди курінного, Ореста Солонинки, врешті зголошення готовости куреня до ранньої молитви й піднесення прапорів другові А. Коморовському. Після молитви, пішли прапори вгору, український й канадійський — на щоглі всередині табору й курінне знам'я на вежу при вході до табору. Відчитання денного наказу. В наказі проголошено міжкурінну гру в лісах — прорив Дивізії з окруження, в зв'язку із 20-ти літньою річницею битви під Бродами. Відтак, спільна усім куреням ватра для відмічення названої вже річниці й 50-ліття Українських Січових Стрільців. Початок гри — 2-га по полудні. Як звичайно після наказу друг А. Коморовський, говорив про котрусь з точок пластового закону. Маєстатично лопотіли державні прапори а на високій вежі, збудованій юнаками, виблискувався до сонця щит з золотим левом й трьома коронами на синьому полі, під щитом два мечі. На самій брамі, біля вежі — напис „Броди".

***

Вже ішли приготування до гри. Дев'ятий курінь, який становив „Дивізію", приготовлявся до вимаршу на свої становища в лісі. Юнаки маскувалися, щоб зникнути в лісовому терені. Смарували вугіллям обличчя, а листям маскували одяг. Їх завданням було, в означений час розпочати прорив з окруження „ворога", який склдався з третього, п'ятого й підготовчого куренів юнацтва. Врешті, готові до бою „Рисі", „Тигри" та „Леопарди" з компасами в руках рушили в ліс. в таборі запанувала тишина. Виховники подалися на місце збірки „ворога". І тут, дійсно, відбувалася правдива „воєнна операція" в мініятюрі. Підготовчий курінь розтягнувся вздовж лісової дороги, звідкіля сподівались прориву „Дивізії". До берега причалювали човнами третій і п'ятий курені на допомогу тим, що окружені. Заразже, після висадки, човни витягнено на пісок, а курені приховалися в тіні дерев, щоб скупчення „нашого" війська не впадало в очі „ворожому" летунству. Штаб окружив якийсь стіл під крислатим деревом, розпростерли карту і відчитували маршрути окруження. Після короткої наради штабу — командапти перебрали курені й приспішеним маршем подалися на лісову дорогу скріпити на лівому й правому крилах підготовчий курінь. На наше здивування, вони усі прилягли

в рові й очікували „Дивізії". „Дивізія" під обстрілом посувалася до прориву саме в напрямку лісової дороги.

Настала година, коли згідно з пляном, „Дивізія" рушила до прориву. „Ворог", який заліг вздовж дороги вислав стежі в ліс. Десь біля години, було зовсім тихо. Врешті в кількох пунктах розтягненої лінії розпочалися крики, „ворог" зривався в ліс, щоб захопити частини „Дивізії" в полон, але це не було легко. Постала метушня, яку вміло використала „Дивізія" й прорвала лінію. Тільки кількох захоплено в полон, тобто зірвано сині стяжки, які „дивізійники" мали на рукавах. Гра була закінчена, „Дивізія" прорвалася, дев'ятий курінь виграв гру.

По дорозі до табору дискусіям не було кінця. Та тут небагато лишилося часу, спільна ватра мала відбутися на годину скорше, а до того часу слід було виконати ще багато.

Ватра була заздалегідь приготована на пляжі над озером й чекала своїх юних гостей. Вкоротці зібралося ціле товариство. Усі чотири курені Українського Пластового Юнацтва творили півколесо довкруги ватри, лицем до озера. Виструнчилась попад сотня юнаків, коли чотирьох наймолодших вмашерували в круг ватри з запаленими смолоскипами, і на наказ запалили святочну ватру. Грімко лунала пісня „Ой у лузі червона калина"... Мені, як одному з дивізійників-виховників припало розказати юнакам короткими словами про події, під знаком яких проходило таборування в галібуртонських лісах: 50-ліття збройного виступу Українських Січових Стрільців й 20-ліття бою 1-ої Української Дивізії, Української Національної Армії під Бродами, в останній війні.

Двох юнаків склало вінок з дубових листків на ватру й одноχвилинною мовчанкою юнацтво вшанувало пам'ять українських вояків, поляглих в боях за волю України.

Сонце сховалося ген за лісами, настав сумерк. Ясним полум'ям палала ватра, лунав лісами хлоп'ячий спів. Десь там й час минув й розходитись треба було, хоч нікому не хотілось.

Але таки прийшлось розпрощатись. Третій і п'ятий курені плили човнами почерез озеро до своїх таборів, співаючи пісню. Вертався дев'ятий курінь, „Рисі", „Тигри" та „Леопарди" до шатер. Ще тихо в шатрах переказувались події і пригоди дня, коли над табором понісся звук трубки — „Ніч вже йде...", він заповідав нічну тишу. Звуки трубки, спочатку голосні, ставали щораз то тихіші й тихіші, наче б заколисували до сну юнаків. Весело палахкотів вогонь, біля нього задумані постаті першої нічної таборової стійки. Затихли розмови в шатрах, м'яким темним оксамитом ніч вкрила все кругом. — „Тихо спи без турбот, з нами Бог..., з нами Бог..."

Закінчився ще один таборовий день. Двадцять років після бою Дивізії під Бродами.

У ВИПАДКУ АТОМОВОЇ КАТАСТРОФИ

У випадку атомової катастрофи в стейті Массачусетс на кожного лікаря в районі Бостона припало б — за підрахунком „Ню-Інґленд джорнел оф медісін" — 1.700 ранених. Якщо лікар приділить кожному раненому 10 хвилин і працюватиме 20 годин на добу, то треба буде 2 тижнів, заки він огляне кожного раненого вперше. Пригадується при тому, що в р. 1945 в Гірошімі для першої допомоги можна було використати тільки 3 лікарні з 45 існуючих у місті, 90 відсотків лікарів і медсестер міста було вбитих або ранених.

ХРОНІКА ТА ІНФОРМАЦІЯ

Спільна нарада всіх комбатантських організацій

20 лютого ц. р. в одній із заль Бенджамін Франклін-готелю відбулася ширша нарада українських комбатантських організацій, на якій були приявні всі члени Головної Управи ОбВУА з головою **д-ром В. Ґаланом** у проводі, як теж голови й делеґати автономних організацій, що входять в систему ОбВУА, зокрема голова Братства УСС **І. Поритко,** як теж голови організацій кол. вояків УПА **Ю. Лопатинський і Грицковян.** З-поза ОбВУА приявними були голова Головної Управи Братства кол. вояків 1 УД УНА **д-р М. Малецький,** заступник голови **М. Головчак** і секретар Головної Управи Братства **В. Гузар,** голова Крайової Управи Братства **І. Чмола** з Боффало та численні делеґати Братства з Філядельфії, як **інж. І. Скіра** (голова Контрольної Комісії Братства), **інж. М. Ліщинський, п. Забродський** і ін. Наспіла теж принципова згода на консолідацію від Союзу Українських Ветеранів у Міннеаполісі. Президію наради становили: **д-р В. Ґалан,** голова, **д-р М. Малецький** і **І. Поритко** — заступники, **Грицковян** і **І. Чмола** — секретарі. Приявними загалом були 35 колишніх вояків, членів різних армій і військових формацій, тепер членів різних українських комбатантських організацій. Доповідь засадничого характеру виголосив **д-р В. Ґалан** з провідною думкою: в інтересі української визвольної справи лежить з'єднання всіх українських колишніх вояків. Наприкінці запропонував покликати до життя Комбатантську Раду. У наступній доповіді **д-р М. Малецький** повідомив, що на канадійському терені прийшло вже до повного з'єднання всіх існуючих там комбатантських організацій включно з тамошніми Канадійсько-українськими ветеранами. Створено там Союз українських канадійських ветеранів з майором В. Панчуком на чолі. Признає необхідність охопити консолідацією також всі українські комбатантські організації в ЗДА й установити спільний фронт з українсько-канадійським Союзом. Вказує на потребу займатися не тільки минулим, але й сучасністю та майбутністю, бо тільки таким чином можна приєднати до себе молодь. Ширшу доповідь виголосив **В. Гузар,** як речник згаданого Союзу українських канадійських ветеранів і майора Панчука, який був в останній хвилині перешкоджений і не зміг приїхати. Звернув увагу на існування трьох центрів комбатантського життя: ЗДА, Канада і Англія. В Канаді з'єдналось 7 комбатантських організацій. Майор Панчук запропонував перетворити „Вісті Комбатанта" на спільний орган, з відповідним поширенням його об'єму і додатком англомовної частини. „Ми всі надто скромні, — треба ніколи ту скромність залишити на боці та старатися зайняти належне нам місце в українському громадянстві". **Д-р Ґалан** висловив жаль, що тутешні зв'язки з Американсько-українськими ветеранами гірші, ані ж в Канаді, — не з вини ОбВУА, яке кількакратно намагалося затіснити їх. **І. Поритко** пригадав дотеперішні консолідаційні успіхи. **І. Кедрин** запропонував зосередити наради на двох справах: організаційної консолідації і пресового органу. Після згоди на таку пропозицію з боку **д-ра Малецького** і **д-ра Ґалана,** обрано Резолюційну Комісію для сконкретизування пропозицій, у складі: **В. Гузар, І. Кедрин, О. Лисяк, Ю. Лопатинський** і **М. Стахів.** У дискусії над запропонованими резолюціями забирали слово п. п. **Ліщинський, Скіра, Забродський, Мицьо, Сімянців, Головчак, Ґула, Каплистий** і ін. Звернено особливо увагу, що передумовою тіснішої співпраці між комбатантськими централями Америки і Канади — треба створити таку централю для Америки, якої покищо ще нема, бо поза ОбВУА стоять ще деякі комбатантські організації.

РЕЗОЛЮЦІЇ НАРАДИ УКРАЇНСЬКИХ КОМБАТАНТСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ ІЗ ЗДА Й КАНАДИ У ФІЛЯДЕЛЬФІЇ 20 ЛЮТОГО Ц. Р.

1. Нарада центральних українських комбатантських організацій з ЗДА й Канади, а саме Об'єднання б. вояків українців в Америці, Братства Українських Січових Стрільців, Братства колишніх вояків 1-ої Української Дивізії УНА та колишніх вояків УПА і комбатантської централі в Канаді Союзу Українських Канадійських Ветеранів, дня 20 лютого 1965 у Філядельфії, Па., ствердила, що сучасна міжнародна ситуація і стан української визвольної боротьби вимагають від усіх українських комбатантів найтіснішого й організаційного з'єднання для допомоги українській визвольній справі, на спільній базі вірности ідеї української самостійної і соборної народоправної держави та поборювання сучасного окупаційного режиму в Україні.

2. У виконанні цього консолідаційного завдання нарада вважає за конечне тіснішу співпрацю всіх українських комбатантських організацій в ЗДА й Канаді. Задля завершення організаційного з'єднання на терені ЗДА і встановлення тісної співпраці з комбатантською централею в Канаді, обрано Міжорганізаційну Комісію Комбатантів в складі 7-ох осіб.

3. Зокрема нарада рішила координувати видавничу діяльність, як одну з компетенцій Міжорганізаційної Комісії Комбатантів.

4. Задля вияву актуальної української вояцької думки рішено реорганізувати „Вісті Комбатанта" на спільний пресовий періодичний журнал північно-американського континенту, поширюючи в недалекому майбутньому його об'єм та додаючи англомовну секцію. Для переведення цієї ухвали нарада обрала Комісію у складі 4-ох осіб.

5. Присявні однозгідно ствердили корисність цієї зустрічі і тому рішили відбувати такі спільні наради бодай раз кожного року.

6. Нарада доручила Міжорганізаційній Комісії Комбатантів обміркувати плян і речинець якнайшвидшого скликання Світового Конґресу Українських Комбатантів.

7. Нарада призначила обом Комісіям 2-місячний термін для складання звідомлення Головним Управам заступлених на нараді організацій з своєї праці.

Вищенаведені резолюції прийнято одноголосно.

До названих вгорі Комісій ввійшли: д-р В. Галан, голова ОбВУА, — майор Б. Панчук, голова Союзу Українських Канадійських Ветеранів, — д-р М. Малецький, голова Головної Управи Братства кол. вояків 1 УД УНА, — І. Порипко, голова Братства УСС, — Ю. Лопатинський, голова Об'єднання кол. вояків УПА і І. Чмола, голова Крайової Управи Братства кол. вояків 1 УД УНА в ЗДА; одно місце тимчасово не обсаджене.

До пресової Комісії ввійшли: В. Гузар від Союзу Українських Канадійських Ветеранів, О. Лисяк від Братства кол. вояків 1 УД УНА, І. Кедрин і П. Постолюк від ОбВУА.

Дали йому до рук полковницькі клейноди, вдарили з гармат, да й став пан-отець Шрам полковником!

(Народня приказка)

Братство кол. вояків 1 УД УНА

КОМУНІКАТ

ГОЛОВНОЇ УПРАВИ БРАТСТВА КОЛ. ВОЯКІВ 1-ої УД УНА

Головна Управа Братства подає до відома членству Братства, як також усім Дивізійникам і симпатикам, що з цим числом журналу **„Вісті Комбатанта"** пост Редактора **дивізійної частини журналу** погодився обняти **ред. Олег Лисяк.**

Олег Лисяк, колишній воєнний звітодавець 1 УД УНА, редактор збірника „Броди", (яке було першим книжковим виданням Братства), співосновник і перший редактор братського журналу „Вісті", що розпочав свою появу в Мюнхені 1950 року, є також автором першої повісти про Дивізію „За Стрілецький Звичай", повісти „Люди такі як ми", та лявреатом літературної нагороди журналу „Київ" за оповідання „Дієнбієнфу піддасться завтра", яке останньо увійшло в перекладі проф. д-ра Вілієма Біттнера у антологію українських оповідань виданих „Свободою" під заголовком „Їх Земля". Головна Управа бажає успіхів нашому другові ред. Олегові Лисякові в його праці.

Одночасно Головна Управа складає подяку дотеперішньому Редакторові дивізійної частини журналу **„Вісті Комбатанта"**, ред. Юрієві Тисові-Крохмалюкові за його жертвенну працю в журналі, та з радістю вітає його заяву надалі залишитися співробітником журналу **„Вісті Комбатанта".**

ЗА ГОЛОВНУ УПРАВУ БРАТСТВА:

Д-р М. Малецький, голова — **В. Гузар, секретар**

ФІЛЯДЕЛЬФІЯ

ДИВІЗІЙНИКИ ФІЛЯДЕЛЬФІЇ ПОЧАЛИ НОВИЙ ПЕРІОД ПРАЦІ

(Ф. П.) — В неділю, 8 листопада 1964 року, в приміщенні УСО „Тризуб" у Філядельфії, відбулися загальні збори членства Станиці Братства кол. Вояків 1 УД УНА, у Філядельфії.

Збори при численній участі членства, яке прибуло у небаченій від років кількості, вибрали нову Управу Станиці, перебираючи вже шостий раз на Голову Станиці п. Василя Заброцького, та кількох інших членів дотеперішньої Управи.

На початку зборів вибрано на їх предсідника ред. О. Лисяка, а на секретаря — інж. Ів. Скіру. На початку вшановано, на заклик В. Заброцького, однохвилинною мовчанкою пам'ять полк. Андрія Мельника, після чого учасники зборів перервали наради, щоб взяти участь у Панахиді за померлого в дні 1 листопада цього видатного борця за українську справу.

Після Панахиди учасники зборів доволі швидко і справно перейшли через точки порядку нарад, а вибрана номінаційна комісія, під проводом інж. Ліщинського, вела свою працю, намічуючи майбутню управу.

Після звітів членів уступаючої Управи, Контрольної комісії та інших, відбулася оживлена дискусія, при численній участі в ній зібраних. Особливу увагу приклали учасники дискусії справі участи дивізійників у Шевченківських святкуваннях у Вашинґтоні, та менш чи більш вдалій реакції деяких пресових органів на цю участь. Дискусія тривала понад дві години, з чого видно, яку вагу прикладають цій справі наші Дивізійні комбатанти.

Після закінчення дискусії і ухвален-

ня абсолюторії уступаючій Управі, на внесок номінаційної комісії вибрано одноголосно нову Управу Станиці в такому складі: голова — В. Заброцький; заст. голови — З. Завадович; секретар — В. Сімків; скарбник — Т. Рак; імпрезовий реф. — В. Карпяк; прапороносець — Р. Клос; кольпортер — В. Тимчук; вільний член — Д. Шевчук і реф. зв'язків — О. Лисяк. Контрольна Комісія: І. Скіра, М. Гись і С. Мазурок.

Численна участь членства у зборах Станиці та відрадний факт, що до нової Управи увійшли такі представники „свіжої крови", як Зенон Завадович, на відповідальне становище заст. голови, та „поворот до рядів" давніших членів Управи Станиці, як В. Карпяк і О. Лисяк, дають основу сподіватися, що нова Управа повністю підтримає перевибраного Голову Станиці в його намірах, і черговий рік Станиці буде ще одним успішним роком ділової праці наших дивізійників.

„МАЛАНКА" У ДИВІЗІЙНИКІВ

Дуже вдалу зустріч Нового року за „старим стилем", влаштували 16 січня цього року колишні вояки Дивізії, згуртовані у Філядельфійській Станиці Братства під головством інж. Василя Забродського. Громадянство Філядельфії відзначило цю успішну імпрезу, (яка відбувається вже від кільканадцяти років), дуже численною участю.

Головною атракцією „Дивізійної Маланки" була знаменита мистецька програма, при участі співачки Марії Лисяк, піяністки проф. Лідії Бульби та артистів Володимира Карпяка і Анатоля Радванського. Особливо подобалися такі точки як „Срібний сніг" у виконанні Марії Лисяк при акомпаніяменті проф. Лідії Бульби, дуже добрий монолог Калафатюка (А. Радванський) та „Наша славна Дивізія" авторства Олега Лисяка, виконана артистом В. Карпяком у супроводі оркестри СУМА, під проводом проф. Петра Пруса та при „співучасті" цілої розбавленої публіки, яка привітала цю точку сальвами сміху, так як попередньо зворушено слухала пісні „Срібний сніг" Марії Лисяк.

При цьому треба зауважити, що колишній вояк Дивізії, артист Володимир Карпяк, був не лише виконавцем і ведучим програму, але і керівником цілої бенкетової частини зустрічі, яка пройшла також і під цим оглядом знаменито.

Після програми і спільної вечері дивізійників ,разом з численно прибулим громадянством, почалася танкова забава при звуках оркестри СУМА, якою кермував і грав разом із нею, наш відомий скрипаль, проф. Петро Прус.

Після зустрічі Нового року „за старим стилем" в годині 12-ій, забава продовжувалась далі, бо гості, які прибули на неї, (в багатьох випадках з-поза Філядельфії) хотіли „відгуляти" своє. Треба завважити при цьому, що до пізнього вечора в суботу, 16 січня, падав сніг, що позавівав шляхи, але не зміг стримати дивізійників від того, щоб прибути зблизька і здалека на зустріч з „Маланкою" і зі старими вояцькими друзями. К. С.

НЮ ЙОРК, Н. Й.

РІЧНІ ЗБОРИ СТАНИЦІ 1 УД УНА І СТВОРЕННЯ КОМБАТАНТСЬКОГО ХОРУ

20 лютого 1965 р. в Ню Йорку відбулися річні збори Станиці 1 УД УНА при численно зібранім колишнім вояцтвом 1 УД УНА. Управу вибрали збори в слідуючім складі: М. Виноградник — голова, мґр. Л. Стеткевич — м-голова, Т. Монастирський — секретар, Гр. Яремчук — скарбник, Ст. Шепарович — імпрезовий реф., М. Зилінський — орг. і зв'язковий реф., В. Гриньох, М. Мац і М. Канятин — прапороносці. В склад Контрольної Комісії увійшли: проф. Ст. Салик, мґр. П. Гановський і П. Шуган.

З важніших справ, збори рішили зор-

Об'єднання б. Вояків Українців в Америці

Засідання Головної Управи ОбВУА

20 лютого ц. р. відбулося у Філядельфії в одній із заль Бенджамін Френклін-готелю засідання Головної Управи ОбВУА(на якому були приявні **п. п. Ґалан, Поритко, Козак, Мамчур, Вишневецький, Лопатинський, Кедрин, Сімянців, Алексевич, Сарахман, Каплистий, Тритяк, Данківський, Постолюк, Остапяк, Луцишин, Маланяк і пані Марія Величко.**

Голова д-р **В. Ґалан** у своєму звіті повідомив, що він виконав доручення від Головної Управи, щоб вимагати реституції прізвища президента Ст. Витвицького на Грамоті, що буде вмурована в пам'ятник Т. Шевченка у Вашинґтоні і ця справа полагоджена в Комітеті Пам'ятника позитивно. Брав участь в посвяченні прапору Відділу ОбВУА у Ню Йорку, був одним з ініціяторів виставки баталістичних образів Леоніда Перфецького у Філядельфії, брав участь у вечорі, присвяченому роковинам Зимового Походу у Філядельфії та був на Вечерницях Червоної Калини в Ню Йорку. Інформував про стан запляннованого Дому Українського Ветерана. Зладжено вже 300 відзнак від ОбВУА для колишніх Усусусів, які будуть вручені під час святкувань 1 травня в Ню Йорку. **І. Поритко** звітував про Суспільну Службу: з нової збірки вплинуло покищо від ОбВУА 4.100 дол., є вістки, що цього року вислід збірки Станицями Братства 1 УД УНА буде гірший за минулий рік. Видатки зростають, порушено вже резервовий фонд. **Секретар Мамчур** повідомляє, що вислано к. 170 листів, здебільша у зв'язку з ювілеєм УСС. На покриття коштів відзнаки УСС наспіло покищо 330 дол. — **Касир Й. Вишневецький** докоряє деяким Відділам невирівнювання залеглостей. Найбільший готівковий видаток на дотації на „Вісті Комбатанта". У касі є дол. 1.470.11. — Організаційний референт **Каплистий** доповідає про можливість створення Відділу у Міннеаполісі. Культ-освітній референт **Калиновський** не приявний, але передає через **В. Сімянцева,** що йому роблять труднощі з упорядкуванням музею-архіву у Філядельфії. **Кедрин** доповідав про свою нараду з головою Братства 1 УД УНА д-ром Малецьким і секретарем Гузарем, про делеґування Братством до редакції „ВК" ред. О. Лисяка та про всі інші справи у зв'язку з редаґуванням журналу і можливостями перетворення його на двомісячник та поширення на англомовну частину. **П. Постолюк** говорив

ганізувати **Комбатантський хор.** В цьому моменті хор вже існує і діє та відбув в дні 7 березня 1965 р. свою першу пробу, на якій також уконстатувалася слідуюча управа хору: Є. Гарасимчук — диригент, М. Мац — голова, Б. Калина — м-голова, Ст. Шепарович — секретар і господар, В. Лодзюк — касир. Завданням хору є плекати жанр української вояцької пісні. На початок в члени хору вступили два десятки бувших вояків 1 УД УНА і УПА.

Дальшим важливим рішенням зборів було, щоб докласти всіх старань в підготовці зеленосвяточних обходів на Могилі-Пам'ятнику на оселі Українського Робітничого Союзу. Площу під Пам'ятник-Могилу Незнаного Українського Вояка подарував Український Робітничий Союз Братству Броди-Лев, Товариству охорони воєнних могил. Два роки тому коштом дванадцять тисяч долярів здвигнено символічну могилу в честь українських борців за волю України.

д-р Б. Л.

З життя Відділів ОбВУА

НЮ ЙОРК, Н. Й.

ПОСВЯЧЕННЯ ПРАПОРУ І ЗАГАЛЬНА ДІЯЛЬНІСТЬ

Дня 6-го лютого 1965 р. в приміщенні Українського Літературно-Мистецького Клюбу в Ню Йорку відбулося урочисте посвячення організаційного прапору Нюйоркського Відділу ОбВУА. Акт посвячення довершив о. протопресвітер УПЦ Лев Весоловський в співслуженні о. протодиякона Михайла Ольхового. Після того о. Весоловський передав прапор голові Відділу д-рові Іванові Козакові, а той вручив його з коротким словом прапороносцеві, інж. Дамянові Захарченкові. Безпосередньо після цього відбулося декорування 5 членів Відділу пропам'ятною відзнакою „Воєнного Хреста", що його перевів з доручення приявного на святі Президента УНР в екзилі, д-ра Степана Витвицького голова Виконавчого Органу УНРади, п. Микола Лівицький. Ту відзнаку одержали: Дмитро Бакум, д-р Осип Волощук, д-р Микола Галій, інж. Іван Гордіюк та д-р Богдан Макарушка. В мистецькій частині вечора кілька пісень заспівала пані Віра Мілянська, а кілька настроєвих віршів сучасних українських поетів продеклямував Сильвестер Мілянський, обоє з Ню Гейвен, Конн. Промови виголосили през. д-р Степан Витвицький, п. Микола Лівицький та голова Головної Управи ОбВУА д-р Володимир Ґалан. Коротке слово до нагороджених Воєнним Хрестом сказав голова Відділу д-р І. Козак, який проводив вечором. Приявними були представники всіх діючих тут комбатантських організацій, далі „Пласту" і „Самопомочі", як також Відділу ОбВУА Нюарк. Наспіли теж письмові привіти. Понад 100 приявних членів організації, деякі з родинами, і гостей перевели вечір за спільною трапезою. Перекуску приготовили дружини членів ОбВУА, пані: Розина Захарченко, Ірина Тамарська і Ала Нещадименко, як також донька скарбника Відділу, пані Оксана Миськів.

12 вересня 1964 відбулися Надзвичайні Загальні Збори Відділу для обрання 6 делеґатів на Восьмий Делеґатський З'їзд. 17 жовтня того ж року Управа Відділу влаштувала спільно з Українським Військово-Історичним Інститутом НТШ наукову конференцію з доповіддю генштабу ген.-хор. Аркадія Валійського на тему „Похід з'єднаних

детально про адміністраційний стан журналу. Найбільша болячка — задовження передплатників, яке зросло до круглої суми 2.000 дол. Наші люди дістають журнал, не звертають його, не пишуть і не платять. Доповідач пред'явив прелемінар бюджету „ВК" на 1965 рік у теперішньому розмірі по 64 сторінок квартальника та в побільшеному розмірі і в переміні на двомісячник. Його зввваги доповнив **Ю. Лопатинський.** Господарський референт **Алексевич,** він же голова Відділу у Філядельфії, ствердив, що він займався виготовленням відзнаки УСС, яку зладжено за його проєктом. З черги складали звідомлення голови Відділів: **д-р І. Козак** за Відділ в Ню Йорку, **В. Сімянців** — у Вашинґтоні, **О. Сарахман** — з Честеру. **Каплистий** інформував про Воєнний Хрест. У широкій дискусії над усіма заторкненими в доповідях справами забирали голос майже всі приявні. Зокрема ширше обговорювано справу Дому Ветерана. **Д-р Ґалан** інформував про Ширшу Комбатантську Нараду, скликану на той сам день до Філядельфії. На речників Головної Управи на тій нараді обрано п. п. **Ґалана, Козака, Вишневецького і Кедрина.** Рішено вислати привітальні депеші **Кардиналові** (тоді ще Митрополитові й Верховному Архиєпископові) **Сліпому та Генералові Загродському.**

Українських Армій на Київ восени 1919 року". 1 листопада 1964 Відділ перевів під проводом голови при допомозі інших комбатантських організацій і жіночої організації „Самостійний Золотий Хрест" біля всіх 9 українських церков Великого Ню Йорку традиційну публічну Листопадову збірку пожертв на Дар Українському Воєнному Інвалідові. 14 листопада були уладжені місячні сходини членів з доповіддю ред. Івана Кедрина-Рудницького на тему „Вибори в ЗДА та їх наслідки". Заразом складено звідомлення з Восьмого Делеґатського З'їзду ОбВУА. В днях 28 і 29 того ж місяця члени Відділу під проводом ген. Валійського та голови взяли участь у святкуваннях для відзначення 20-річчя бою під Бродами, що їх влаштувала місцева Станиця Братства 1 УД УНА. 12 грудня 1964 р. голова і члени Відділу були приявні на прийняттю-вечорі, що його уладили Представництво Виконного Органу УНРади та Об'єднання Прихильників УНРеспубліки на пошану голови названого В. О., п. Миколи Лівицького. 16 грудня відбулися Святкові Сходини Членів Відділу та гостей для відзначення 45-річчя Першого Зимового Походу з доповіддю-спогадом проф. д-ра Миколи Зайцева, учасника цього Походу.

ПОСВЯЧЕННЯ ПРАПОРУ НЮЙОРКСЬКОГО ВІДДІЛУ ОбВУА

Посередині о. протопр. Л. Весоловський з протодияк. о. М. Ольховим, направо п. през. д-р Ст. Витвицький, за ним прем. п. М. Лівицький, далі ген. А. Валійський. Праворук п. Лівицького — д-р В. Ґалан, за ним д-р Л. Голінатий з Нюарку, далі позаду полк. Ю. Лопатинський. Біля прапору прапороносець інж. Д. Захарченко, за ним п. П. Дорожинський, ліворуч під стіною полк. Б. Барвінський, біля нього д-р Б. Левицький, перед ним ред. І. Кедрин. Напроти дверей інж. З. Івасишин, а ліворуч один з нагороджених Воєнним Хрестом, відомий лікар д-р Б. Макарушка.

РОЧЕСТЕР, Н. Й.

СВЯТО САМОСТІЙНОСТИ І СОБОРНОСТИ

17-го січня б. р. в домівці „Самопомочі" відбулися ширші сходини членів ОбВУА при співучасті запрошених побратимських організацій 1-ої УД і УПА для відзначення 46-ої річниці Свята Самостійности і Соборности України. Сходини відкрив голова Відділу д-р Л. Рубінґер, привітавши гостей і членів та попросив вшанувати пам'ять поляглих за волю України встанням з місць та однохвилинною мовчанкою.

Після оголошення порядку денного і затвердження його приявними членами, д-р Рубінґер виголосив 25-ти мінутову доповідь на тему: „Свято Самостійности і Соборности 22-го січня". Чітко підкреслені слова Універсалів перенесли гадки слухачів до тих незабутніх днів новітньої історії України.

Сотник М. Ставничук, який внаслідку недуги не міг виголосити доповідь про „Зимовий Похід", попросив вшанувати пам'ять тих, що в тім отчайдушнім лицарськім рейді поклали свої голови. Порівняв ту історичну подію з походами Олександра Великого і Ганібаля. Зимовий Похід ще жде на українського Гомера.

Зліва направо: сот. М. Ставничук, ген. П. Самутін (промовляє), о. С. Городецький, д-р Лев Рубінґер, Василь Каліцінський, Д. Максимів, Петро Яріш, Д. Висоцький, Василь Пелешенко.

На закінчення сходин Голова Відділу подякував побратимам-збірщикам на українських інвалідів, додавши, що цьогорічна листопадова збірка дала гарні наслідки і сума зібрана переслана по призначенню. Рівнож закликав до матеріяльної підтримки нашого організаційного журналу „Вісті Комбатанта". Після вичерпання денного порядку, запрошено всіх гостей і побратимів на підвечірок і товариську ґутірку, яка затягнулась до пізнього вечора.

Заходами Рочестерського Відділу У. К. К. під зверхниством його голови мец. В. Андрушина відбулася Академія присвячена дневі 22-го січня.

Парафіяльна заля парафії св. Йосафата була вщерть виповнена представниками організацій та патріотично свідомим громадянством. Академію вшанував своєю присутністю замешкалий в Бофало ген. штабу ген. Петро Самутін. Голова Відділу ОбВУА побр. д-р Рубінґер привітав генерала від колишніх вояків, які були вишиковані з відділовим прапором.

Академію започатковано американським гимном, який майстерно виконала солістка Параня Міллер. З черги голова УКК В. Андрушин відчитав в англійській мові проклямацію „Дня Української Незалежности", яку проголосив посадник Рочестеру.

Ту радісну вістку присутні повітали довготривалими оплесками.

Гарно і змістовно промовляли посадник-заступник міста і републіканський конґресмен Гортон. Конґресмен Гортон промовляв також після декорування генералом побратимів-ветеранів підкреслюючи, що він був захоплений і вдячний, що побачив на сцені частину живої України, творців новітньої України. Святочний реферат коротко, але змістовно виголосив мґр. Козиярський.

Після п'ятихвилинної перерви та піднесення заслони учасники Академії побачили чудово удекоровану сцену всіма гербами соборних земель. України. Декорацію виконав дивізійник Е. Зага-

ФІЛЯДЕЛЬФІЯ, ПА.

ЗРАЗКОВЕ ВІДЗНАЧЕННЯ 45-РІЧЧЯ 1 ЗИМОВОГО ПОХОДУ

Старанням Відділу ОбВУА при видатній співучасті Жіночої Секції ОбВУА відбулася в суботу 6 лютого ц. р. в залі Дому Молоді „Святочна Зустріч" в приявності понад 150 осіб з приводу 45-річчя 1 Зимового Походу" в запілля відвічного ворога України — Москви.

Святочну Зустріч відкрив голова Відділу ОбВУА побр. Микола Алексевич, привітавши почесних гостей: ген.-хор. П. Дяченка, голову Братства УСС Івана Поритка, голову Відділу УККА д-ра Б. Гнатюка, Отців дек. М. Харину і пароха В. Головінського, а зокрема приявних учасників 1 Зимового Походу: ген. Петра Дяченка, майора Макара Каплистого, сотн. Амброзія Маруненка, сотн. Павла Дубрівного, пор. Лева Шанковського, пор. Івана Черника та пор. Матвія Суржка.

Програмою керував побр. Вол. Мельчевський, працю якого заслужено оцінили рочестерці. На тлі тієї декорації вистроїлись 35 членів ОбВУА, якими в той вечір командував сот. М. Ставничук, секретар Відділу. На правому крилі маяв новий прапор в руках заслуженого прапороносця побр. Д. Максимова. Генерал П. Самутін удекорував Воєнним Хрестом таких 7-ох колишніх вояків: о. Степана Городецького, поручника УСС, хорунжого Василя Каліцінського, старшого десят. Дмитра Максимова, десятника Петра Яріша, адміністраційного хорунжого Дмитра Висоцького і мічмана чорноморської фльоти Василя Пелешенка.

П'ятнхвилинна промова Генерала зворушила залю і оплескам не було кінця. Д-р Рубінґер закінчив коротким словом ту вояцьку Академію.

Мистецькими продукціями і Національним Гимном закінчено Академію.

М. С.

ник, який на початку попросив провести молитву о. пароха В. Головінського. Рецитація „Останній салют на могилі" у виконанні арт. В. Мельника при акомпаньяменті барабану у виконанні пластуна Юрія Мельника учня „Рідної Школи" настроєво вплинула на учасників, які спонтанно відспівали пісню „Червона Калина", теж при звуках барабану. Короткий спомин учасника 1 Зимового Походу інж. М. Каплистого приявні прийняли рясними оплесками. Теж спомин, який виголосив по вояцьки ген. П. Дяченко — прийнято щиро. Відтак слідувала деклямація студентки Алі Білаїв „Молитва". В дальшій програмі відспівала пісню „Синя чічка" студентка Ш. Манойло при дискретнім акомпаньяменті молоденької нашої піяністки студентки Галі Саґатої. Учениці ,,Рідної Школи" Ліда Сум (6 кл.) і Таня Цісик (3 кл.) віддеклямували відповідні вірші. Знамениту доповідь про 1 Зимовий Похід і його значення виголосив побр. Лев Шанковський.

Багато веселости увів побр. Андрій Кігічак своїми стрілецькими гуморесками. Розповідав вояцькі спомини о. В. Головінський. Відтак серед великого зворушення голова Жіночої Секції ОбВУА п-і Леонія Федак в товарнстві містоголови п-і Стефанії Соневицької удекорувала синьо-жовтою чічкою зі стяжками приявних учасників 1 Зимового Походу. На закінчення програми всі відспівали стрілецьку пісню „Ой видно село" при звуках барабану.

Після офіційної програми членкині Жіночої Секції запросили на перекуску ,яка була гарно, смачно і обильно подана і приготована панями: Тамарою Омелюсік, Леонією Федак, Ст. Соневицькою, Ніною Матвієвою, Стефанією Сум, Марією Величко, Софією Прасіцькою, Антоніною Аннюк, Константиною Фолис. — Цю удачну Святочну Зустріч закінчив побр. В. Мельник подякою всім виконавцям програми і учасникам.

Л. Ф.

Вісті Головної Ради Братства УСС

ЮВІЛЕЙНИЙ З'ЇЗД УКРАЇНСЬКИХ СІЧОВИХ СТРІЛЬЦІВ

Запляновані імпрези в час З'їзду, що їх підготовляє Громадський Комітет 50-річчя УСС-ів в Ню Йорку, до якого входять представники наших центральних товариств, та зокрема всіх комбатантських організацій під проводом д-ра Івана Козака, з важних причин не можуть відбутися 1 і 2 травня, тому З'їзд відбудеться в суботу і неділю 15 і 16 травня ц. р.

В суботу 15 травня год. 10.30 — Ювілейна Збірка УСС в репрезентаційній залі Українського Інституту при 79-ій вул. і 5-ій Евені з такою програмою:

1. Відкриття, 2. „Українське Січове Стрілецтво" — доповідь. 3. Обговорення проєкту резолюцій і їх прийняття. 4. Потвердження передання стрілецької традиції українській молоді. 5. Посвячення відтвореного прапору УСС та 6. Закінчення Зустрічі УСС — передбачається на год. 3-тю по пол. спільною перекускою і збірною фото-знимкою.

На Ювілейну Зустріч УСС запрошується теж і родини УСС-ів та представників комбатантських і молодечих організацій.

В суботу вечером Святочний Концерт, а в неділю 16 травня відкриття „Історично-архівальної Вистави УСС" та Комерс для зустрічі УСС-ів з українським громадянством. Подрібна програма буде в пресі.

В понеділок 17 травня для охочих буде організована прогулька для оглянення світової вистави.

В п'ятницю 14 травня від 6 год. веч. в домівці Станиці Братства УСС в „Народнім Домі" при 140 2-га Евеню буде реєстрація та дижурні товариші вкажуть приїзним приміщення на нічліг.

Зголошення на З'їзд присилати на адресу тов. д-ра Сави Никифоряка, 233 Е. 9 вул., Ню Йорк 3, Н. Й. найпізніше до 20 квітня ц. р. В зголошеннях подати — хто має забезпечений нічліг в рідні чи знайомих, чи такого немає.

Ювілейна відзнака (медаля). Досі ще не всі Станиці полагодили формальності відносно признання пам'яткових відзнак, просимо це зробити якнайскоріше, щоб можна було до З'їзду відзнаки вручити. Належність за зворот коштів відзнаки — 6.00. При цьому просимо теж подати список тих УСС, що ні вони і ніхто з родини неспроможні фактично вплатити таку суму.

Видавничий Фонд Братства УСС. Станиці Б-ва УСС зібрали на цей фонд: Філядельфія 881.00, Клівленд 837.00, Шикаго 644.75, Ню Йорк 415.00, Дітройт 259.00, Торонто 237.50, Едмонтон 127.50, Вінніпеґ 92.37, Монтреаль 60.00, а перед збіркою зложили Станиці: Ню Йорк 500.00, Філядельфія 150.00 та Торонто 100.00. Разом Станицями зібрано 4.303.47. Зібрано на окремі збіркові листи 1.885.00 Разом 6.189.47.

Ювілейне відзначення. Спростовуємо замітку в наших „Вістях" ч. 16, що пам'яткову відзнаку проєктували мистці Андрусів та Мегик: фактичним проєктодавцем був голова Відділу ОбВУА в Філядельфії побр. Микола Алексевич, а згадані мистці тільки цей проєкт відзнаки затвердили.

ПРОПАМ'ЯТНА ВІДЗНАКА УСС

На Загальних Зборах Об'єднання бувших Вояків Українців в Америці рішено відзначити вихід Першої Сотні УСС на фронт літом 1914 р. пропам'ятною відзнакою для всіх живучих членів Леґіону УСС та родин по УСС.

На Зборах Управа ОбВУА вирішила форму відзнаки, та рішено звернутись до всіх ще живучих УСС та родин по померлих УСС, щоб вони зголосились до ОбВУА на адресу:

United Ukrainian War Veterans of America
5020 Old York Road, Philadelphia, Pa. 19141

або прямо до Головної Управи Братства УСС та подали слідуючі інформації:

1) Ім'я і прізвище

2) Дату народження

3) День вступу до Леґіону УСС і короткий життєпис.

Після одержання зголошень Головна Управа ОбВУА передасть їх до провірки і одобрення Братству УСС.

Відзнаки будуть готові в першій половині січня 1965 р. і будуть роздані офіційно управненим до відзнак в часі святкування 22 січня.

З огляду на короткий час просимо вислати аплікації по змозі як найскорше.

Головна Управа
Об'єднання бувших Вояків Українців
в Америці

БИТВА ЗА АТЛЯНТИК У МАЙБУТНЬОМУ

Знавці воєнно-морських проблем твердять, що у найближчій війні значення Атлянтику для держав НАТО буде не менше, ніж було у другій світовій війні. У складі майбутніх конвоїв знайдуться більші і швидші кораблі ,ніж транспортовці з років 1939-45. Зовнішню охорону таких конвоїв творитимуть атомові підводні човни для поборювання ворожих підводних суден. Кораблі близької охорони складатимуться з швидких фреґат, озброєних засобами далекого засягу для поборювання підводних човнів і літаків. Розвідувальне летунство матиме важну ролю в охороні конвоїв. Найбільший досвід в боротьбі з підводними човнами має сьогодні британська фльота.

СИЛА ВИБУХУ

Енергія, що її підчас свого вибуху виділить водорова бомба, буде більша, ніж енергія всіх вибухових матеріялів, випродукованих на цілому світі в часі чотирьох літ другої світової війни.

Що сталося з могилами в Ріміні?

Багатотисячній нашій дивізійній громаді, що перевела кілька повоєнних років в таборі полонених у Ріміні, залишився напевно у пам'яті добре споруджений і утриманий цвинтар наших товаришів зброї, що осталися на цвинтарі у Червії — хотілось би тут сказати — назавжди.

Але так не є. Могил наших товаришів зброї, що їх прощали ми жалібним співом ,,Видиш, брате мій . . .", пам'ятника з комбатантським хрестом і тризубом та українським написом ,,Борцям за волю України" і латинкою: ,,Pro Ucrainae Libertate Dimicantibus", сьогодні в Червії вже немає.

У 1963 році, коли українська пластова делеґація з різних країн Европи і Америки їздила на Світове Скавтове Джемборі до Маратону в Греції, група молодих пластунів під проводом пластуна-сеньйора. о. Богдана Смика відвідала дві місцевості, в яких похоронені наші колишні вояки: Міттенвальд, в Баварії, де спить вічним сном серед гір, завзятий гуцул, сотник 1 УД Дмитро Феркуняк, і Червію в Італії, де пластуни сподівалися застати могили Дивізійників, щоб віддати їм честь. На жаль — могил не було. Ось що пише у репортажі ,,Нас було тридцять п'ять", який передруковуємо за ,,Гомоном України", один з учасників Джемборі, старший пластун О. Зенон Лисяк про відвідини на могилах у Міттенвальді і Червії:

,,Відвідуємо могили на Вальдфрідгофі: провідника ОУН Степана Бандери і д-ра Л. Ребета. Потім, ми ,,міттенвальдці", що жили колись у тому гір-

Цвинтар дивізійників в Червії коло Ріміні 1947 року.

ському містечку в таборі „Діпі", — о. Богдан Смик і я, в товаристві інших друзів, відвідуємо Міттенвальд. Їдемо на цвинтар, де лежить понад 60 колишніх парафіян нашого теперішнього капеляна, о. Богдана. Зриваю квітку з могили сотника Української Дивізії Дмитра Феркуняка, треба дати моєму батькові, хай знає, що я тут був".

***

. . . „Вертаючись з Греції знову поїздом їдемо через Італію. Переїхавши через майже цілий італійський „чобіт", ми вже в Ріміні — в місці, де перебували кільканадцять років тому десять тисяч вояків Української Дивізії. Згідно з обітницею, даною голові Головної Управи Братства інж. Скірі і моєму батькові, — їдемо з Ріміні до Червії, щоб тут скласти на гробах дивізійників, що тут померли і тут їх поховано.

Але чекає нас прикра несподіванка. Могил нема, лише огороджене місце і свіжий пісок та порозбивані цегли і рештки пам'ятників показують, що тут були могили. Пізнаю це місце зі знімок, що у мого батька. Так, це тут. Напис на дощинці на кільчастому дроті каже, що могили „Кріґсґефанґене зінд умґебеттет нах Фута Пасс" в Апенінах. На кільчастому дроті висить китиця квітів — певно хтось з дивізійників був тут перед нами. Якби не о. Михальський, що сам був колись у Дивізії, ми б ніколи не віднайшли цього місця. Робимо знімки, кладемо наші квіти на місці, де були могили і відходимо". . .

Дві речі можна ствердити на підставі цього репортажу: перше, що наша молодь напевно знатиме і пам'ятатиме де і за що вмирали її попередники, між ними і вояки Дивізії — треба їм лише про це сказати.

Друге — і це вже сумніше. Дотепер ніхто з нас не поцікавився справою перенесених могил. А при цьому треба ствердити, що цією проблемою на інших теренах знаменито опікувалося Братство „Броди Лев", якого головним завданням є опіка над могилами. В Австрії, де впало в бою так багато наших товаришів, могили їх впорядковані, там

Це саме місце в літі 1963 року.

Ті, що відійшли...

Дня 1-го листопада 1964 р. помер в одній з клінік м. Кельну в Німеччині на 74-му році

АНДРІЙ МЕЛЬНИК

кол. полковник Армії У. Н. Р., визначний учасник визвольної боротьби України в рядах Леґіону Українських Січових Стрільців, згодом Київських Січових Стрільців та УВО і ОУН, видатний військовий і політичний діяч.

Покійний народився 12-го грудня 1890 р. в Якубовій Волі, Дрогобицького повіту, Західня Україна. Закінчивши 1910 року гімназію в Стрию, студіював у Відні, де осягнув ступінь інженера лісництва. З вибухом першої світової війни зголосився добровольцем до Леґіону Українських Січових Стрільців та став небавом командантом сотні. Під час боїв проти царської армії попав у російський полон, звідкіля втік 1917 року та прибув до Києва. Тут організував разом з полк. Євгеном Коновальцем Загін Січових Стрільців, що згодом перетворився в Корпус СС. У цій формації займав по черзі наступні становища: команданта куреня, заступника команданта полку, начальника Булави Загону, начальника Булави Осадного Корпусу, вкінці команданта Дивізії. 1919 року був найменований начальником Штабу Дієвої Армії УНР. Відзначався

пам'ятники, там щороку австрійські діти запалюють світла у День Померлих на гробах дивізійників, що впали на австрійській землі в боротьбі з спільним ворогом — Москвою; там почесні відділи австрійського війська у шоломах, (як показують знімки) — віддають повну честь нашим поляглим.

Чи не треба було б поцікавитись нам також і цими, перенесеними з Червії в Апеніни тлінними останками наших друзів, тих, які перейшли і пережили фронтові бої — лише на те, щоб вмирати серед бараків Ріміні, за колючими дротами табору?

Як показується — про них не забувають. Про це свідчать китиці квітів на цих самих колючих дротах, що їх застали у Червії наші пластуни. Час розвідатись, що сталося з могилами наших товаришів і час впорядкувати їх так, як це зроблено коло Гнасу і Гляйхенберґу. Це наш, дивізійників священний обов'язок.

С. П.

надзвичайною відвагою. Після повороту з польського полону, куди попав наприкінці визвольної війни, був деякий час інспектором військових місій Уряду Української Народньої Республіки. Повернувшися до краю, брав чинну участь в революційно-підпільній акції УВО, а згодом ОУН. За те був засуджений польським судом на 5 років в'язниці. Повернувшися звідтіля, працював інженером лісництва в добрах Львівської Метрополії. Після вбивства полк. Коновальця виїхав за кордон та перебрав після нього пост голови Проводу Українських Націоналістів. Похорон відбувся дня 6 листопада ц. р. в Люксенбурзі при участи представників всіх українських політичних та ідеологічних груп та численно зібраного громадянства.

21-го липня 1964 в Мюнхені (Західня Німеччина) несподівано відійшов у вічність, залишивши у глибокому смутку дружину Надію, сина Ігоря і колишніх товаришів зброї-дивізійників, всього на 40-му році життя

ЯРОСЛАВ БЕНЦАЛЬ

Народився 26 лютого 1916 р. в Тернополі (Західня Україна). Його батьки — відомі актори української сцени Микола й Теодосія Бенцаль. Після закінчення гімназії й богословських студій пішов спочатку слідами своїх батьків. Та коли в липні 1943 року творилася українська Дивізія „Галичина" він голоситься в її ряди та переходить всі вишкільні й боєві етапи. Фронтова служба в піонерському курені підкопала здоров'я молодого старшини і, після закінчення війни, на кілька років прикувала його до ліжка. Сильна воля і здоровий організм поставили його на якийсь час знову на ноги. З посвятою, запалом й умінням починає працювати в різних секторах українського громадського й політичного життя на еміґрації. Впродовж останніх десяти років він був одним з перших організаторів Братства кол. Вояків 1-ої Української Дивізії УНА, довголітнім членом Головної Управи Братства, Головою Крайової Управи Братства в Німеччині, співробітником і членом редколегії журналу „Вісті", головою ГУ ЦПУН та членом інших товариств і установ а політично був активним членом ОУН — Тереновим Провідником на Німеччину, членом Проводу ЗЧ ОУН. В своїй праці завжди відзначався відданістю, бойовістю й витривалістю в поборюванні перешкод. Глибока віра в Бога і любов Батьківщини були провідною ниткою в цілому його житті.

Похорон відбувся в суботу 25 липня ц. р. в Мюнхені, на кладовищі „Вальдфрідгоф". В останню дорогу прощали Покійного рідня, духовенство, представники німецького уряду, численних українських організацій, кол. товариші зброї й українське громадянство.

ХТО ЗАЛЯГАЄ З ПЕРЕДПЛАТОЮ, ТОЙ ПІДРИВАЄ ІСНУВАННЯ ЦЬОГО ЖУРНАЛУ!

Дня 9-го листопада 1964р. у своєму помешканні у Вудсайд, Н. Й. після довгої і важкої недуги упокоївся в Бозі на 69 році життя

інж. РОМАН ОНИШКЕВИЧ

кол. хорунжий Леґіону Українських Січових Стрільців та Української Галицької Армії, нагороджений Хрестом Симона Петлюри, Пропам'ятною Відзнакою УГА і Воєнним Хрестом, член Братства Українських Січових Стрільців та ОбВУА, член-основоположник Видавництва „Червона Калина" та багатьох українських установ і організацій в Краю і на еміґрації

Він народився дня 29-го листопада 1894 р. в Хишевичах, пов. Рудки, Західня Україна, в родині св. п. о. Степана Онишкевича, кол. посла до австрійського парляменту та галицького сойму. Ледви вспів закінчити гімназію, як зголосився добровільцем до УСС-ів і з ними перейшов ввесь бойовий шлях. По війні студіював у високій школі Гірничої інженерії в Леобен, Австрія і осягнув звання інженера гірництва. На еміґрації в ЗДА брав з повним запалом участь б громадському житті, головно в праці Братства УСС, ОбВУА, „Червоної Калини" та інших. Відзначався рідкими прикметами духа і серця, привітністю, добросердечністю, прямолінійністю.

Під час Панахиди в похоронному домі П. Яреми прощали його, від імени Братства УСС ред. Михайло Островерха, а від ОбВУА голова Нюйоркського Відділу д-р Іван Козак.

Покійний осиротив дружину Зиновію і сина Зиновія, визначного мистця-маляря, а далі матір, брата і сестру.

В Буенос-Айрес на 66 році життя помер

МИХАЙЛО ПРИЙМАК

голова Стрілецької Громади та один із засновників і редакторів часопису „Наш Клич".

В ніч на 25-го жовтня 1964 в Дітройті, ЗДА несподівано упокоїлась в Бозі, на удар серця,

дружина полковника Миколи Янова

НІНА ЯНОВА

чернігівська козачка, учасниця Визвольних Змагань 1918-1921 рр., довголітня голова 5-го Відділу-Жіночого Української Гетьманської Організації в ЗДА, членкиня 81-го Відділу Союзу Українок в Дітройті і сестра Сестрництва при Катедральному Соборі в Дітройті та членкиня багатьох інших організацій.

Покійна, донька голови Управи Чернігова Петра Мандрикина і його дружини Пелагії, працювала, як сестра-жалібниця, спершу в Рівенському військовому шпиталі в Чернігові, потім в Другому польовому шпиталі Дієвої Армії УНР. Там познайомилась і вийшла заміж за Миколу Янова, тоді помічника начальника штабу 9-ої Чернігівської дивізії, разом з ним відбула всю воєнну кампанію аж до катастрофи з листопада 1920 року. Опинившись в таборі

інтернованих у Каліші негайно перествилась на активну громадську роботу — в Союзі Українок, в Українській Автокефальній Православній Церкві та в Гетьманській організації.

Похорон відбувся при великому здвизі народу 27-го жовтня ц. р. на Еверґрін Семетері, Дітройт, Міч.

20-го лютого 1965 помер у Рочестері, Н. Й., на 55 році життя

ВАСИЛЬ ЛАБА

кол. голова Станиці Братства кол. вояків 1 УД УНА в Рочестері.

Тіло померлого перевезено до похоронного заведення Павла Гарріса, де вечором дня 22-го, та 23-го лютого в щерть наповненій людьми каплиці похоронного заведення, парох гр.-кат. церкви Богоявлення о. Степан Городецький відслужив Панахиду. На обох похоронних відправах, почесну стійку при домовині Покійного, тримали Друзі, члени Станиці Братства із станичним прапором. Похорон відбувся в середу 24-го лютого з похоронного заведення до української гр.-кат. церкви Богоявлення, а відтак на місцевий цвинтар. Над могилою зворушливу промову виголосив колеґа Любомир Білик, місто-голова Головної Управи Братства та член місцевої Управи Станиці.

Бл. п. Василь Лаба родився в 1914 році в Західній Україні. В 1943 році вступив добровільцем до Дивізії. Брав участь в бою під Бродами. Щасливо видіставшися з ворожого оточення, ділить дальше долю, незавидну долю вояків Дивізії. Перебув полон в Ріміні, а еміґрувавши до ЗДА бере активну участь в Братстві кол. вояків 1 УД УНА, як рівнож в українському громадському житті. Був довголітнім секретарем 20-го відділу ОДВУ і членом УНСоюзу, Відділ 367.

Залишив горем прибиту Дружину Стефанію та двоє дітей: Тетяну і Юрія, брата д-ра Тому Лабу з родиною, шваґрів Богдану і Богдана Лейбичів та Родину в Україні.

Дня 29-го вересня 1964 р. у своєму помешканні в Ню Йорку помер нагло від атаки серця на 73-му році

ВАСИЛЬ КОСАРЕНКО-КОСАРЕВИЧ

кол. поручник Українського Війська, учасник визвольної боротьби України, кол. довголітній політв'язень, член УВО і ОУН, активний член ОбВУА — Відділ Ню Йорк, науковець-публіцист та громадський діяч.

Покійний походив з Західньої України та брав участь в делеґації на Берестейський Мир. Служив також в Армії У. Н. Р. Перебуваючи в Німеччині, він виступав проти диктаторської гітлерівської влади і за те був в'язнений в німецьких концентраційних таборах. Прибувши з Німеччини до ЗДА, включився зараз же в тутешнє громадське життя, зокрема вступив до ОбВУА та був на протязі двох каденцій секретарем Управи Нюйоркського Відділу. Під час прощальної Панахиди промовляв від ОбВУА і побратимів зброї голова Відділу ОбВУА Ню Йорк д-р Іван Козак.

Дня 21-го березня 1965 помер нагло у Філядельфії, Па., на 60 році життя член Станиці Братства кол. Вояків 1 УД УНА

ТЕОФІЛЬ РУДАКЕВИЧ

вояк Першої Української Дивізії УНА, учасник дій Дивізії на Словаччині, в Югославії і Австрії, співосновник Станиці Братства у Філядельфії, багатократний член Управи цієї Станиці.

Покійний був видатним фахівцем друкарства, і працював в цій ділянці на Рідних Землях в друкарні Отців Василіян в Жовкві, а опісля у львівських українських друкарнях. В Америці працював впродовж кільканадцяти років в друкарні Видавництва „Америка". Був завжди охочим до праці і карним членом Братства, якого видання кольпортував довгі роки.

Дня 3 лютого 1965 р. помер несподівано на удар серця учасник наших Визвольних Змагань

бл. п. **ПАВЛО ЗАБОЛОЦЬКИЙ**

Народився у 1901 р. в селі Бушковичі (Перемиський повіт) де покінчив нар. школу та в сусідньому м. Перемишлі українську гімназію, яка завдяки ідейним виховникам-учителям, дала нам тисячі ідейної молоді і громадян. Після першої світової війни, по розвалі Австрії, почались в р. 1918 над Сяном криваві бої українських військових відділів з польськими відділами. Серед молодих добровільців опинився також пок. Павло Заболоцький, який зі створеним тоді Українським Перемиським Курінем брав участь в боях від Перемишля на схід в напрямі на Львів. Після невдалих наших змагань покійний Павло опинився в родинних сторонах. Поліційна польська влада скоро звернула на нього увагу і пок. Павло опинився на довший час в польській тюрмі. Після другої світової війни пок. Павло враз з ріднею залишив Перемишль і виїхав на захід, спершу до Німеччини, а в р. 1950 до ЗДА. Тут він включився в організаційне українське життя. Покійний вписався в члени Пластприяту, до організації ОбВУА, ОДВУ, став членом 371 Відділу УНС, опісля активним членом управи згаданих товариств. Ненадійна смерть прорвала нитку його трудолюбивого життя. Покійний залишив дружину Ірену, дочку Дарію зам. Долинську, брата Івана і дальшу рідню.

Панахида за душу покійного Павла була в похоронному заведенні Литвина двічі відправлена при численній участі українського громадянства. Перша Панахида була відправлена Всч. о. Протоігуменом В. Красєвським при участі чоловічого хору під управою п. М. Добоша, при чому о. Красвський виголосив над домовиною покійного гарну прощальну промову. Друга Панахида була відправлена в п'ятницю 5 лютого ц. р. Панахиду відправили Всч. оо. Я. Дибко і І. Стухляк. На Панахиді були присявними численні представники всіх наших установ Нюарку і околиці. Замітна була численна приявність членів наших місцевих комбатантських організацій з прапором ОбВУА. Над домовиною Покійного промовляв д-р О. Утриско прощаючи Покійного від побратимів, проф. Цяпко від Пластприяту та мґр. І. Оверко від членів 371-го Відділу УНС. В часі Богослуження в українсько-католицькій каплиці виголосив проповідь Всч. парох Д. Лаптута. На вічно-зеленому цвинтарі в Елизабеті промовляв над гробом Покійного побр. М. Лозинський.

Управа Відділу ОбВУА в Нюарку, якого Покійний був довгі роки активним членом, зложила 15 дол. на українських інвалідів.

О. У.

29-го грудня 1964 р. помер в Ню Йорку після важкої і затяжної недуги на 68-му році життя

інж. **МИХАЙЛО ЄЛЬНИКІВ**

кол. хорунжий Армії УНР, учасник Визвольної Боротьби України в рядах Окремої Кінної Дивізії, лицар Ордену Залізного Хреста, учасник Першого Зимового Походу, дипломований абсольвент Української Господарської Академії в Под'єбрадах. ЧСР.

Покійний народився 1-го вересня 1897 року в Новоукраїнці на Херсонщині. Після революції 1917 р. вступив добровільцем до Українського Війська та відбув в рядах Окремої Кінної Дивізії Армії УНР всю кампанію з Першим Зимовим Походом включно. Опинившися відтак в ЧСР, студіював в відомій Українській Господарській Академії в Под'єбрадах, де одержав титул дипломованого інженера. До ЗДА прибув 1949 р. На прощальній панахиді Відділ ОбВУА репрезентував його голова, д-р Іван Козак. Похоронено Покійного на Українському Цвинтарі в Бавнд Бруку.

5-го жовтня 1964 р. у своєму помешканні в Ірвінґтоні, Н. Дж. помер після довгої і важкої недуги на 68-му році трудолюбивого життя

Проф. ІВАН ВЕРБЯНИЙ

кол. хорунжий Українського Війська, учасник визвольної боротьби України в рядах Леґіону Українських Січових Стрільців і Української Галицької Армії, довголітній вчитель гімназії, звичайний член Наукового Товариства ім. Шевченка, визначний Пластовий і громадський діяч.

Покійний народився 12-го жовтня 1896 р. у Львові. 18-літнім юнаком, безпосередньо з гімназійної лавки зголосився добровольцем до Леґіону УСС та пройшов в його рядах увесь бойовий шлях діставши ступінь хорунжого. Був щирим приятелем молоді та педагогом з покликання. Після війни закінчив філософічно-філологічні студії в університеті у Відні та став вчителем гімназії. Був визначним знавцем природничих наук, цікавився живо також іншими галузями науки, головно мовознавством та видав разом з проф. д-ром Василем Левом українсько-англійський та англійсько-український словник. Відзначався надзвичайною добрячістю, людяністю, привітністю та високою товариською культурою. Осиротив дружину Надію та пасерба Ігоря з родиною.

Прощальну промову під час Панахиди в похоронному домі Литвин і Литвин сказав голова Нюйоркського Відділу ОбВУА д-р Іван Козак.

4-го березня 1965 року помер у Маямі, Флорида, після короткої важкої недуги на 79-му році життя

інж. ВАСИЛЬ РІЖЕВСЬКИЙ

б. сотник Українського Війська, учасник Визвольної Боротьби України в рядах Української Галицької Армії та Дієвої Армії Української Народньої Республіки, нагороджений Хрестом Симона Петлюри, Пропам'ятним Хрестом УГА та Воєнним Хрестом, основоположник та активний член ОбВУА, визначний і заслужений громадський діяч в Краю та на еміґрації.

Покійний походив з Західньої України. Після закінчення гімназії та політехнічних студій з титулом інженера працював до першої світової війни державним інженером. Першу світову війну перебув як старшина залізно-дорожного полку б. австрійської армії. Після Листопадового Зриву, в якому приймав чинну участь, вступив до УГА та був призначений технічним референтом і командантом штабу Начальної Команди УГА. На цьому становищі зорганізував та наладнав технічну службу в Армії включно з модерними спорудами. Після розв'язання УГА служив в Дієвій Армії УНР, де командував технічним полком. Прибувши до ЗДА, жив спершу в Маямі, відтак в Ню Йорку та знову у Маямі, працюючи за своїм фахом. Покійний був засновником і першим головою Українського Технічного Товариства та Товариства Українських Промисловців у Львові, а на еміґрації головою і почесним членом Товариства Українських Інженерів в ЗДА.

Похорон відбувся при великому здвизі українців та чужих дня 6-го березня ц. р. до греко-кат. церкви Пречистої Діви Марії в Маямі, а звідтіль на місцевий цвинтар св. Йосифа.

РОЗБУДОВА НІМЕЦЬКОЇ ВОЄННОЇ ФЛЬОТИ

Західньо-німецька воєнна фльота — Бундесмаріне — має тепер 241 морських одиниць, в тому 179 воєнних кораблів і 62 допоміжні. Ці кораблі приміщують тепер 31.000 моряків. Це число має бути збільшене до 43.000 в році 1970, а число кораблів у тому році зросте до 280. У програмі розбудови воєнної фльоти німці передбачають побудову 6 ракетних винищувачів. Кожний винищувач коштуватиме 220 мільйонів марок.

Краєва Рада Воєнного Хреста у Філядельфії

ЗВІДОМЛЕННЯ
З ДІЯЛЬНОСТИ ЗА ЧАС ВІД 1962-1964

Краєва Рада Воєнного Хреста у Філядельфії, в якій працюють д-р М. Рибак, інж. М. Каплистий та проф. В. Мацьків, продовжувала свою попередню дворічну працю згідно з існуючими приписами.

За час звітування мала 17 засідань, з яких списано протоколи та на яких поладнано 66 внесень на Воєнні Хрести й інші біжучі справи, які були на порядку дня. В тому часі вплинуло до Краєвої Ради 128 писем, не числячи внесень, які переслано до Мюнхену.

Назагал усіх внесень вплинуло дотепер 368, з чого до Мюнхену вислано 360. Решта 8 чекають на поладнання через брак докладних даних і тому не можуть бути до міністерства вислані.

Міністерство поладнало досі в принципі позитивно 289, (не поладнана ще 71 заява) в тому кількох членів Філядельфійського Відділу ОбВУА.

Сьогодні всі впливи до каси за ввесь час діяння Комісії сягають висоти 2.124.17 дол., а розходи (головно висилка грошей до Мюнхену) 1.900.80 дол. В касі залишилося 223.37 дол. В тій сумі є кілька депозитів на Воєнний Хрест, вплачені згори деякими побратимами, яких внесення ще міністерство досі не поладнало, а також 12 дол., які один побратим надіслав подвійно. Ту суму звернуть йому.

За той час на руки Кр. Ради В. Хреста наспіло всього 117 Хрестів. 54 побратимам признано дальші Хрести, ми післали гроші на їх викуплення, але вони досі ще не прибули.

Одержані з міністерства Хрести ми розсилаємо по наших Відділах, які переводять декорації у власному обсягові діяння.

Між неполадненими нами заявами є кількох Упістів, які навіть у приближенні не мають змоги виказати авторитативно свою участь в УПА та кількох членів Карпатської Січі. Ми звернулися до п. Миколи Вайди, коменданта Крп. Січі про опінію, але її досі не одержали, так, що залеглість у висилці заяв до Мюнхену постала без усякої вини Комісії.

Ми маємо за обов'язок опініювати кожну заяву і там подати, чи петент заслуговує на відзначення. Тому ми у першій мірі звертаємо увагу, чи петент належить до ОбВУА, чи іншої комбатантської організації. А що деколи трапляється, що петент не належить до ніякого об'єднання кол. військовиків, мусить документами доказати, яка була його участь у воєнних діях. Коли петент має посвідку від свого Об'єднання, вважаємо, що це достаточний доказ, бо кожний член ОбВУА, або іншої комбатантської організації, перейшов уже перевірку.

На основі закону мусимо приймати заяви і від тих побратимів, які нікуди не належать. Але маємо їх дуже мало. Вийняток становлять т. зв. реґалія, про які стараються вдови і сироти по померлих побратимах. Тоді ми провірюємо діяльність їх мужів чи батьків, та полагоджуємо справи, хоч вони не є і не мають кваліфікацій бути членами наших військових товариств.

Прикрим є факт, що міністерство протягає справу перегляду наших заяв в безконечність, бо декілька наших заяв подано вже 3 роки тому й вони досі не полагоджені, а наші всі письма й урґенси збувається мовчанкою. Через те постала була між нашою Комісією й міністерством суперечка і ми заявили, що зложених побратимами на Хрести грошей так довго не будемо посилати, поки не дістанемо вістки про прихильне полагодження.

За Краєву Раду Воєнного Хреста:
Д-р М. Рибак, голова
Інж. М. Каплистий, секретар
Проф. В. Мацьків, член.

ВІЙСЬКОВІ НОВИНИ

ПАРАШУТНІ ВІДДІЛИ МЕДИЧНОЇ СЛУЖБИ

Такі відділи створено в Англії, даючи можливість молодим лікарям нести допомогу раненим у небуденних умовинах, що повні міцних вражень та різних пригод. Англійський Польовий Парашутний Амбулянс складається виключно з лікарів-добровольців. Кандидати мусять перейти різного рода важкі проби в парашутних з'єднаннях. Підготовчий курс для кандидатів триває два місяці. Підчас нього інструктори обсервують здібності кандидатів для такої служби і роблять рівночасно їх селекцію. Пересічно відпадає 50% кандидатів. Лікарі, що бажають служити в таких відділах ,мусять виявити: велику фізичну справність, високі моральні якості, вміння здобувати авторитет, зарадність, здібність ініціятиви, велику відпорність, загартованість. Лікарів, що успішно перейшли вступний селективний вишкіл, спрямовується до вишкільної школи для парашутистів. У цій школі вони виконують два перші парашутні скоки з бальона з висоти 240 метрів, опісля два скоки з літака і кілька скоків з літака вночі у повному виряді. Після вишколу їх відсилають до Польового Парашутного Амбулянсу. Там вони повинні набути високу справність постійною фізичною муштрою та професійним вишколом у летунській лікарні. Комплект хірургічного приладдя, що ним послуговуються парашутні відділи медичної служби, важить около три тонни, має спеціяльну опаковку і його скидають з літака при допомозі легкопадів.

ПОТУГА АМЕРИКАНСЬКОЇ ФЛЬОТИ

Американська фльота займає тепер перше місце у світі. Згідно з офіційно опублікованими даними, американська фльота розпоряджає тепер 850 оперативними суднами і має до своєї диспозиції таке ж число суден резерви. Людський склад американської фльоти — 666.000 моряків. До стратегічного складу американської фльоти входить тепер коло 30 нуклеарних підводних човнів, озброєних баллістичними ракетами типу „Поляріс". Величина кожного такого підводного човна = 6-7 тисяч брутто регістрових тони. Вони пливуть зі швидкістю 35 вузлів. Віддаль обстрілу їхніх ракет — 2.500 морських миль. Вони можуть вистрілювати їх у стані свого повного занурення. Американська фльота має теж 15 оперативних авіоматок. Найбільша з них — „Ентерпріз", величиною 76.000 брт, вивінована 8 нуклеарними рушіями, просувається зі швидкістю до в5 вузлів. Вона може бути в плаванні впродовж 5 літ без жодного поповнювання. Інші американські авіоматки величиною 65.000 брт. На кожній авіоматці — около 100 літаків різного типу. що призначені для далекої стратегічної дії. Всі ці бомбардувальники вивінувані термонуклеарними ракетами. Інші судна фльоти ЗДА — це: 17 авіоматок для боротьби з підводними човнами, 15 крейсерів озброєних керованими ракетами, 225 ескадрильних міноносців та фреґат і 105 підводних човнів клясичного типу, що пливуть під водою зі швидкістю 45 вузлів.

ЦІЛЬНІСТЬ АМЕРИКАНСЬКИХ РАКЕТ

Американська ракета „Атляс" вистрілена 199 разів, мала 137 повністю успішних поцілів, тобто 68.8%. — Ракета „Титан" на 90 вистрілів дала 65 удачних поцілів, тобто 72.2%. — Ракета „Минютмен", вистрілена 64 рази, 44 попала точно в ціль. Удачний поціл для всіх міжконтинентальних ракет — це удар в коло з діяметром у 5 миль. Тепер „Титан" і „Минютмен" попадають у ціль з діяметром у 2 милі. Експерти заповідають, що у скорому часі діяметр зменшиться до одної милі.

SYNOPSIS

The first article in this issue of **Veterans' News** comes from the pen of **Oleh Lysiak** prominent Ukrainian writer and journalist who has recently accepted the appointment to our magazine's editorial board. In fine lyrical style Mr. Lysiak describes the misery and suffering experienced by the soldiers of the First Ukrainian Division UNA not only during World War II but long after the cessation of hostilities, mainly as a result of human ignorance, deep-seeded prejudices and even malice.

In his article on **"The Historic Truth About the First Ukrainian Division and the UNA"**, Gen. Paul Shandruk, commanding officer of the Ukrainian National Army, gives a brief historic account of the formation and activities of this Ukrainian military unit, citing new material and heretofore unpublished documents.

The article **"In the Winter Campaign"**, authored by Valentin Simiantsiv, former officer in the Army of the Ukrainian National Republic, describes this bold military operation executed by the Ukrainian task force in the winter of 1919-20 in the rear of the Bolshevik front.

Yuriy Tys-Krokhmaliuk, noted Ukrainian military historian, furnishes new detailed information on the last engagements of the First Ukrainian Division UNA in the spring of 1945.

In the story **"Our Heroines"** Vera Drach pays a warm tribute to Charytyna Pekarchuk, a 70-year-old invalid and veteran of the Army of the Ukrainian National Republic, who now lives in an old-age home in Western Germany. For her distinguished services in the army, Mrs. Pekarchuk was awarded numerous high military decorations.

"We are Ukrainian Soldiers" is a tribute to the First Ukrainian Division UNA by Michael Holowchak, a veteran of this military formation.

Volodymyr Huzar, another veteran of the First Ukrainian Division UNA who currently occupies the post of secretary on the executive board of the Brotherhood of Former Soldiers of the First Ukrainian Division UNA, gives a vivid description of a day spent in the Ukrainian Scouts' camp in Haliburton, Canada.

The magazine's **"Chronicle"** section contains a lengthy report on the conference of all Ukrainian veterans' organizations held in Philadelphia on February 20, 1965. Chaired by Dr. Walter Gallan, head of the United Ukrainian War Veterans in America, and Dr. M. Maletsky, president of the executive board of the Brotherhood of Former Soldiers of the First Ukrainian Division UNA, the conference formed a special committee which will deal with the problem of unification of all Ukrainian veterans' groups in the United States and Canada.

Brief reports on the activities of various veterans' organizations, obituaries and interesting news items round out this issue of **Veterans' News.**

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ

Австралія	0:15:0	0:3:0	ЗДА	4.00 дол.	80	ц.
Австрія	100 австр. шіл.	20	Канада	4.50 дол.	90	ц.
Англія	0:10:0	0:2:0	Німеччина	7.25 н. м.	1.25	н. м.
Аргентина	100 пез.	20 пез.	Франція	12.50 фр.	2.50	фр.

U. S. A. $ 0.80
Canada $ 0.90

